Bialystok, den 5. September 1943.
Nr. 33.

NEUER WEG
Weissruthenische Wochenzeitung für den Bezirk Bialystok

PREIS 20 Pf
ЦАНА 20 фнг.

НОВАЯ ДАРОГА

Беларуская тыднёвая газэта на Беластоцкую Акругу

Verlag: Sturmverlag G.m.b.H. Zweigniederlassung Bialystok, Langgasse 16.
Tel. 1020 Bankkonto Stadtsparkasse 700. Anzeigenpreise: z. Zt. ist die Preisliste 1 gültig.

Адрас рэдакцыі: Sturmverlag G.m.b.H. Zweigniederlassung Bialystok, Langgasse 16.
Tel. 1020 Банкконто Гарадзкая Каса Ашчаднасьці 700. Цана абвестак паводле п. л. 1.

№ 33. Беласток, 5 верасьня 1943 Год выданьня II.

На парозе новага школьнага году

Пачынаецца новы школьны год. Тысячы беларускіх пачаткавых, сярэдніх агульна-асьветных і фаховых школаў ува ўсіх кутках нашае Бацькаўшчыны пачынаюць працу, каб узгадаваць новае беларускае пакаленьне, здольнае да будаўніцтва нашага незалежнага нацыянальнага жыцьця. Да гэтых школаў далучаюцца цяпер і беларускія школы Беласточчыны. У той час, калі ў Гэнэральным Камісарыяце Беларусі, Латвіі, Ліцьве і на беларускіх абшарах, належачых цяпер да Райхскамісарыяту Украіны, школы пачынаюць ужо трэці школьны год, у нас толькі цяпер кладуцца падваліны пад беларускую школу. Чаму гэта так сталася? Нельга сказаць, каб ніхто не клапаціўся аб школьнай справе. Як з боку Беларускага Аб'еднаньня, так і з боку сьвядомага беларускага грамадзянства было зроблена шмат высілкаў і стараньняў, каб праз школу даць нашай моладзі належную асьвету й нацыянальнае ўзгадаваньне. Аднак, ня гледзячы на гэтыя высілкі, да апошняга часу школьная справа была нявырашанай. Ініцыятыва паасобных настаўнікаў і бацькоў найчасьцей спатыкалася з адмовай з боку мясцовае ўлады, якая, ясна, і не магла інакш зрабіць, ня маючы выразных указаньняў з боку Цывільнае Ўправы. Праўда, паасобныя беларускія школы працавалі там-сям, аднак іх праца была нескаардынавана і часта вялася без кантролю. У Беластоцкай акрузе ў 1942/43 школьным годзе працавала 41 беларуская школа, з іх закончыла школьны год 37 школ. Усяго вучылася да 2.000 дзяцей. Гэтыя школы ўтрымліваліся на кошт бацькоў, якія самаахвярна клапаціліся аб узгадаваньні сваіх дзяцей.

Аднак, Беларускае Аб'еднаньне было перакананае, што беларусы Беласточчыны будуць мець сваю нацыянальную школу і, калі яе дасюль нельга было арганізаваць, то перашкодай гэтаму былі важныя прычыны, выкліканыя ўмовамі ваеннага часу. Міжтым Беларускае Аб'еднаньне правяло падрыхтоўча-арганізацыйную працу, рэгіструючы беларускіх настаўнікаў і правяраючы школьныя будынкі. У выніку гэтае працы навязана сувязь з некалькімі сотнямі беларускіх настаўнікаў, якія гатовы ў кожную хвіліну пачаць заняткі ў школе. Дзякуючы стараньням Беларускага Аб'еднаньня беларускія настаўнікі былі звольнены ад абавязку службы працы. Тыя-ж настаўнікі, якія ў вапошнім часе выехалі на работу, вернуцца ў школы. Зроблены захады, каб атрымаць неабходную колькасьць падручнікаў у школы.

З радасьцю мы можам сьцьвердзіць, што высілкі нашыя ня былі надарэмныя. У наступаючым школьным годзе беларускія дзеці змогуць пазнаваць сьвятло навукі ў сваёй роднай школе. Кожны настаўнік, які будзе вызначаны Беларускім Аб'еднаньнем у Беластоку, ізноў будзе нясьці ганаровую службу свайму народу.

Каб дапамагчы настаўнікам прыступіць да працы ў новай беларускай школе, Беларускае Аб'еднаньне ў Беластоку арганізуе ад 9-га да 24-га верасьня курсы ў Беластоку, перадусім для будучых кіраўнікоў школ. Галоўным заданьнем гэтых курсаў—кароткае азнаямленьне настаўнікаў з нацыянальна-ўзгадаваўчымі асновамі новае беларускае школы і практычныя заняткі па беларускай і нямецкай мове; мэтодыцы і распрацоўка праграмаў. Выкладчыкамі на курсы запрошаны лепшыя пэдагагічныя сілы з Беластоцкай Акругі.

Беларускі народ, які даўгі час жыў пад уціскам розных ворагаў, ніколі амаль ня меў свае роднае нацыянальнае школы. Здабытыя ў цяжкой барацьбе школы былі заўсёды, раней ці пазьней, ліквідаваны чужынцамі. Гэтак за благое памяці Польшчы ў Заходняй Беларусі было зьліквідавана дзьве настаўніцкія сэмінарыі і пяць гімназіяў, а апошняя Віленская Беларуская Гімназія была зроблена філіяй польскае гімназіі, каб зацерці яе беларускі назоў і зрабіць яе прыладай палянізацыі беларускае моладзі. Некалькі сот беларускіх пачаткавых школаў, якія былі арганізаваны ў часе нямецкае акупацыі ў 1915—18 г. г., польскі ўрад адразу зьліквідаваў пасьля захопу нашых земляў. Гэткую амаль самую ліквідатарскую палітыку вялі ў вапошнім часе перад другой сусьветнай вайной урады Літвы й Латвіі. Бальшавікі спачатку дазволілі арганізаваць беларускія школы ў Савецкай Беларусі. Нашая народная інтэлігэнцыя разгарнула шырокую нацыянальную працу на гэтым сэктары, выкарыстоўваючы школу, як і іншыя ўстановы, для культурнага будаўніцтва. Ня гледзячы на розныя перашкоды з боку бальшавікоў, беларусы там змаглі выкаваць кадры сьвядомае нацыянальна інтэлігэнцыі. Узрост беларускае культуры, які адбываўся ў дзяржаўных рамках, запалохаў жыда-бальшавікоў. Хутка пачынаецца разгром і нішчэньне беларускіх нацыянальных сілаў. У школах запанавала расейшчына, якую насаджвалі жыды і панасыланыя з Расеі савецкія настаўнікі. Аб нацыянальнай беларускай школе не магло быць і мовы.

Інтэлігэнцыя кожнага народу выходзіць перадусім з яго нацыянальных школаў. Гэта добра ведалі нашыя ворагі. Яны ня толькі не хацелі, каб мы мелі сваю нацыянальна-сьвядомую інтэлігэнцыю, але, наадварот, праз сваі чужыя нам школы, калечылі духова нашу моладзь і імкнуліся рабіць з яе рэнэгатаў. Гэтая праступніцкая «культурная» палітыка, як вядома, прынясла нам вялізарныя шкоды.

Прышоў, аднак, час, калі беларускі народ пазбавіўся ўсіх сваіх няпрошаных апякуноў. Першы раз на сваім шляху свайго адраджэньня беларускі народ атрымаў магчымасьць шырокага й свабоднага ад чужацкіх уплываў будаўніцтва сваёй роднай нацыянальнай школы. Значэньне гэтага факту можам ацаніць толькі мы, беларусы. Праз школу мы атрымоўваем магчымасьць закласьці моцны фундамант пад нацыянальную будучыню. Таму праца ў школе зьяўляецца цяпер надзвычай ганаровай і ўдзячнай для кожнага сьвядомага беларускага настаўніка. Праца гэтая, аднак, і надзвычай адказная. Беларускі настаўнік павінен сваёй працай перадусім ачысьціць душу сваіх вучняў ад усіх шкодных уплываў, якія прышча-

(Працяг на 2-й бачыне).

Алярм пры батарэі агнямётаў.
Нямецкія агнямёты зьяўляюцца для саветаў страшэнным аружжам і нішчаць надзвычай шмат атакуючых бальшавікоў. Адкрываючы агонь, нямецкія жаўнеры бягуць у акопы.

Баўгарыя ў жалобе па каралю Барысе

У суботу ў 20.00 гадз., пасьля гадзіны жалобнай музыкі праз радыё, каб прыгатаваць слухачоў да далейшае праграмы, было абвешчана, што кароль Барыс III памёр у кругу сваёй радні. Сталася тое, аб чым праз некалькі апошніх дзён з жахам думаў кожны баўгар.

За некалькі гадзін да сьмерці насельніцтва сталічнага гораду Баўгарыі сабралася ля замку, дзеля таго, што паабедзенны камунікат паведаміў аб пагоршаньні стану здароўя караля. Як толькі прагучэлі жалобныя гукі саборнага звону, апавяшчаючы сьмерць караля, з усіх старон Софіі пачалі напльываць даўгімі шарэнгамі пілігрымы да каралеўскага палацу, каб тутака ў глыбокай жалобе злажыць свой апошні гонар і падумаць аб стаўшымся.

Любоў да караля ўсяго баўгарскага народу сталася відавочнай у гэтую хвіліну. Кожны баўгар на працягу апошняга году, а перадусім у часе гэтай вайны, бачыў, што кароль Барыс, валадар на троне, у сапраўднасьці быў таксама й чалавекам, які кіраваў лёсам Баўгарыі. У ім бачыў баўгарскі народ абараніцеля свайго дабрабыту й справядлівасьці. У ім бачылі таксама разумнага кіраўніка дзяржавы й прыгатаванага на ўсё жаўнера, які павялічыў граніцы баўгарскай дзяржавы й ажыцьцявіў векавыя жаданьні баўгараў аб аб'яднаньні нацыі.

Скромная асоба караля закаранілася глыбака ў сэрцы баўгарскай нацыі. Гавораць аб каралі, што ён клапаціўся аб найбяднейшых з сваіх падданых. Каралеўская сям'я была пры- [illegible] баўгарскай нацыі. Ужо сягоньня народ [illegible]дасьцю вітае насьледніка каралеўскага трону, караля Сямёна.

Усе вуліцы Софіі запоўнены ўсхваляванымі масамі. Рада міністраў абвесьціла 40 дзённы нацыянальны траур. Сафійскае радыё стараецца перадаць духовы настрой баўгарскага народу паважнай і жалобнай музыкай. Падаюцца таксама настраёвыя абразкі з пакрытага жалобай цэлага краю.

З нагоды сьмерці Караля Баўгарыі Барыса Фюрэр пераслаў спачуцьцёвую тэлеграму:

«Патрасаючая вестка аб сьмерці Яго Маестату Караля Барыса цяжка засмуціла мяне. Баўгарыя страціла ў каралі Барысе манарха, які кіраваў справамі дзяржавы з задзіўляючай сьмеласьцю й далёказорнай мудрасьцю. Я сам страціў у Яго асобе вернага таварыша й саюзьніка, памяць каторага ў мяне й у нямецкага народу пратрывае ў высокай пашане. Ваш Маестат, я прашу Вас прыняць маё й цэлага нямецкага народу найглыбейшае шчырае спачуцьцё для каралеўскага дому й цэлай баўгарскай нацыі.

Адольф Гітлер

Памёршы кароль Баўгарыі Барыс III

Да баўгарскага міністар-прэзыдэнта Філёфа Фюрэр выслаў наступную тэлеграму:

«З нагоды сьмерці Яго Маестату караля Барыса перасылаю Вашай Эксцэленцыі маё спачуцьцё. Я ведаю, што Вы былі цесна зьвязаны з сваім манархам у яго гістарычнай місіі для будучыні Баўгарыі, як верны дарадчык, і разам з Вамі глыбака адчуваю цяжкую страту, якая наведала Баўгарыю. Прашу выразіць маё спачуцьцё таксама каралеўска-баўгарскай радзе міністраў.

Адольф Гітлер».

У нядзелю перад абедам адбылася ўва ўсіх Аляксандра-Неўскага ўрачыстае жалобнае набажэнства па памёршым каралі й набажэнства ў чэсьць маладога караля Сямёна II. Падчас набажэнства прысутнічаў увесь урад на чале з міністар-прэзыдэнтам Філёфам, гэнэраліцыя баўгарскай арміі, дыпляматычны корпус, вышэйшыя ўрадоўцы і прадстаўнікі мастацтва і навукі сталіцы, а таксама насельніцтва Софіі.

Тысячы людзей выражалі сваё спачуцьцё з нагоды сьмерці караля, прыймаючы ўдзел у хаўтурных урачыстасьцях.

Прысяга арміі на вернасьць каралю Сямёну II

У нядзелю перад абедам адбылася ўва ўсіх гарнізонах баўгарскае арміі ў Баўгарыі, а таксама й у занятых абшарах, прысяга на вернасьць маладому каралю-Сямёну II. У вайсковай школе ў Софіі прысягу прыняў асабіста вайсковы міністар. Падчас гэтага ўрачыстага акту прысутнічалі гэнэральны шэф баўгарскай арміі гэнэрал Лукаш, шэф гарнізону Софіі, гэнэральскі корпус баўгарскае арміі, мінстар-прэзыдэнт Філёф, баўгарскі ўрад, а таксама былыя міністар-прэзыдэнты Мушаноф, Занкоф і Слятоф. Першым афіцэрам баўгарскае арміі, які прыняў прысягу, быў брат памёршага караля, прынц Кірыла, а далей усе іншыя афіцэры, падафіцэры й жаўнеры.

На заканчэньне ўсе сьцягі сафійскіх палкоў перанесены былі ў замак, дзе былі устаўлены каля труны памёршага караля.

Спачуцьцё Тэнно

З нагоды сьмерці караля Барыса II, японскі імпэратар выслаў да новага ўладара Баўгарыі караля Сямёна II дэлегацыю, якая мае выразіць яму спачуцьцё. Адначасова Тэнно выказаў спачуцьцё прынцу Сэнэто Токутсіі.

(«На парозе новага школьнага году». Працяг з 1-й бачыны)

пляла чужацкая школа, збагаціць іх варатасьцямі беларускае культуры і ўзгадаваць іх на сьвядомых змагароў за лепшую долю нашага народу.

Заданьне гэтае беларускі настаўнік выпаўніць толькі тады, калі ён сам будзе гарачым і самаахвярным змагаром за лепшую нашую будучыню. І беларускі настаўнік таксама знахо-дзіўся ў умовах няволі, якая цяжка адбілася на яго псыхіцы. Мы памятуем тыя часы, калі беларускі настаўнік быў гвалчаны духова рознымі польскімі й бальшавіцкімі насільнікамі. Настаўнікі ссылаліся ў чужыя раёны, каб там у паняволеньні працаваць для свайго ворага, пазбаўляліся праваў навучаньня або сядзелі ў турмах. Мы добра памятуем тыя часы, калі беларускі настаўнік, каб атрымаць працу, быў змушаны зьмяняць рэлігію і нацыянальнасьць. Былі й такія, што духова заламваліся і паддаваліся гэтаму тэрору. Але большасьць беларускіх настаўнікаў не паддалася гэтаму гвалту і, ня хочучы быць здраднікамі свайго народу й свайго сумленьня, лепш выбіралі цяжкое жыцьцё пры сваіх бацьках на гаспадарцы і не пабаяліся турмы ці выгнаньня.

Польская і бальшавіцкая няволя прайшла назаўсёды. Беларускі настаўнік можа цяпер сумленна аддаць свае здольнасьці для свайго народу. Тыя, хто змушаны быў крывіць душою абоісьці супроць уласнага сумленьня, цяпер маюць магчымасьць маральна адкупіцца перад сваім народам.

Выдатны прадстаўнік нямецкага народу, канцлер Бісмарк, у 1871 годзе, пасьля француска-нямецкай вайны сказаў, што гэтую вайну выйграў нямецкі настаўнік. Гэта ясна, бо настаўнік прыгатаваў сьвядомых і адважных змагароў за Нямеччыну. Гэтая думка аб ролі настаўніка ў народным жыцьці няхай будзе шляхаводнай зоркай у працы нашых беларускіх настаўнікаў. Няхай кожны з іх узгадоўвае нашае пакаленьне так, каб яно сталася будаўніком нашае Бацькаўшчыны—Беларусі.

І. Т.

Ваеннае палажэньне ў Даніі

Галоўнакамандуючы нямецкімі аддзеламі ў Даніі ў мэтах забясьпечаньня берагоў Эўропы абвясьціў ваеннае палажэньне. Мерапрыемствы былі выкліканы неабходнасьцю спыненьня безадказнае варожае прапаганды. Узмоцненая дзейнасьць агэнтаў у вапошнім часе прыводзіла да розных актаў сабатажу й іншага бязладзьдзя ў Даніі. Неадкладнае ўвядзеньне ў жыцьцё неабходных мерапрыемстваў было зроблена спакойна, каб ня выклікаць ніякіх эксцэсаў.

Сьмяротны прысуд бяз допытаў

Як паведамляюць з Мадрыту, паводле вестак з Адіс- Абэбы арыштована 20 асобаў за сабатаж спасярод абісынскіх чыгуначнікаў і, паміма пратэсту, усе яны без праслуханьня прысуджаны к сьмерці. Гэтая-ж самая газэта паведамляе далей, што лічба пакражаў, бандыцкіх нападаў і актаў сабатажу спасярод мясцовага насельніцтва прымае нябывалыя разьмеры. Зьявішчы гэтыя зьяўляюцца вынікам ангельскае пераможнае палітыкі...

Настраіваньне публічнай апініі да ангельскіх паветраных стратаў

Ангельская агітацыя ўсімі сіламі стараецца перакапаць насельніцтва, што надзвычай вялікія страты ў бамбавіках падчас апошняга тэрарыстычнага налёту на Нюрнбэрг зусім зразумелыя. Паводле ўрадовага лёнданскага паведамленьня, нябывалая колькасьць нямецкіх зьнішчальных самалётаў спаткала ангельскія самалёты. Як гаворыць адзін афіцэр лётніцтва, «усё неба было пакрыта самалётамі, якія, як пчолы, круціліся навакола. Вялікая колькасьць пражэктараў асьвячала неба, каб выкрыць нас».

Голад у Калькуце

Паводле справаздачы амэрыканскай агэнтуры Унітэд Прэс, на вуліцах Калькуты штодзенна падаюць з голаду дзесяткі людзей. Дапамога галадаючым сталася для ўраду аднэй з найпільнейшых справаў. Кухні, створаныя для галадаючых рознымі індускімі арганізацыямі, ня могуць задаволіць нават часткі патрабуючых, тым больш, што і ў іх не хапае харчовых прадуктаў.

Урад падрыхтоўвае адносна распадзелу прадуктаў суровыя мерапрыемствы, якія, аднак будуць праводзіцца не раней кастрычніка.

ВАЙНА

Вялізарныя цяжкія баі, якія пачаліся на ўсходнім фронце 5-га ліпеня, трываюць амаль без перарыву далей. Ня гледзячы на вялікую перавагу ў людзкім і ваенным матарыяле з боку бальшавікоў, ім не ўдалося да апошняга часу ні на адным адрэзку фронту прарваць нямецкія баявыя лініі. Нават тады, калі бальшавікам удалося дзе-недзе ўварвацца ў нямецкія пазыцыі й яны кідалі ў бой усё новыя рэзэрвы з мэтаю пашырэньня гэтых кліноў, нямецкія войскі, з выдатнаю дапамогаю баявога лятунства, акружалі ворага і дашчэнту яго нішчылі. Там, дзе ваенныя дзеяньні вымагалі ад нямецкага камандаваньня выраўнаньня фронту, нямецкія войскі плянова адыходзілі на новыя пазыцыі, зьнішчыўшы перад гэтым усе вайскова важныя аб'екты. Гэта сталася, напрыклад, на паўдзённым фронце, дзе нямецкія войскі пакінулі цалкам зьнішчаны Таганрог. На захад і паўночны захад ад гораду атакуючыя бальшавіцкія аддзелы былі адбіты з вялікімі крывавымі для іх стратамі, пры гэтым было зьнішчана 25 варожых танкаў. Нямецкія ваенныя караблі праніклі неспадзявана для ворага ў порт Таганрог, зьнішчылі там дзьве кананьеркі, зьбілі 6 бамбавікоў.

На сярэднім Данцы бальшавікі на працягу некалькіх дзён бязупынна стараліся наступаць. Савецкія камандзіры гналі па некалькі разоў у дзень чырвонаармейцаў на крывавую бойню. Так, напр., 30-га жніўня бальшавікі наступалі 9 разоў. Але надарэмна. Кожны раз нямецкія войскі пераходзілі ў контр-наступ і, часта ў рукапашную, нішчылі ворага, якому не памаглі ані сотні баявых самалётаў, ані хуткастрэльная артылерыя, ані танкі. Панёсшы вялізарныя страты, вораг мусіў адступіць назад на свае выхадныя пазыцыі. Нямецкаму камандаваньню залежала пры гэтым толькі на вынішчэньні ворага й ашчаднасьці сваіх сілаў.

Ужо ад 26-га жніўня праводзяць бальшавікі свае атакі на паўдзённы захад ад Арла. Яны прабавалі тут спачатку з дапамогаю лепшых баявых аддзелаў разьведаць, дзе найляпей можна наступаць. Калі гэта ім не ўдалося, яны на другі дзень адкрылі пякельны артылерыйскі агонь, які прадаўжаўся пару гадзін, выслалі пасьля некалькі сот баявых самалётаў, шмат танкаў і даволі моцныя аддзелы пяхоты. У некалькіх мясцох удалося бальшавіц[illegible] уклініцца ў нямецкія пазыцыі. Аднак, адважныя нямецкія жаўнеры ўмеюць нішчыць танкі зблізка. З 80 бальшавіцкіх танкаў 50 пачало хутка гарэць, рэшта змушана была адступіць. Атакі на цэлым адрэзку былі адбіты.

На трэці дзень бальшавікі павялі ўжо масавы наступ на ўсім адрэзку фронту. Супроць адносна невялікіх нямецкіх аддзелаў было кінута ў бой, паміж іншым, па дзьвесьце танкаў. Праз пару гадзін бою ўжо палова іх была зьнішчана. Мясцовыя ўкліненьні былі таксама хутка зьліквідованы контр-ударамі. З усіх гэтых атакаў ворага нічога ня вышла. Ён прабаваў яшчэ раз на другі дзень наступаць. Пры гэтым ворагам было кінута ў бой, акрамя вялікае колькасьці танкаў, супроць аднаго корпусу 750 самалётаў. Бой быў вельмі цяжкі. Яго вырашыла на карысьць нямецкіх войскаў нямецкае лятунства, якое разьбіла варожыя паветраныя эскадры, зьнішчыла сотні батарэяў і шмат танкаў. Пры гэтым некалькі батальёнаў бальшавіцкае пяхоты было зьнішчана да апошняга жаўнера.

Баі на паўдзённы-захад і захад ад Вязьмы пачаліся 6-га жніўня. Вораг і тут прабаваў прарваць нямецкія пазыцыі. Аб заўзятасьці й разьмеры баёў сьведчыць тое, што бальшавікі, не шкадуючы ахвяраў, кінулі ў нямецкі агонь аграмадныя масы жаўнераў: 24 пяхотныя дывізыі, 2 кавалерыйскія дывізыі, 14 танкавых брыгадаў і вялікую колькасьць самалётаў. Ня гледзячы на шмат праведзеных масавых наступаў, бальшавікам не ўдалося нідзе праламаць нямецкі фронт. Мясцовыя ўкліненьні былі зараз-жа, з вялізарнымі крывавымі стратамі для ворага, зьліквідованы.

Спробы бальшавікоў праламаць нямецкі фронт каля Ізюму, на захад ад Харкава, каля Рыльска і Сеўска, а таксама атакі на Кубанскім прадмосьці, закончыліся поўнай няўдачай. Усе яны былі адбіты з крывавымі стратамі для ворага.

Нямецкія падводныя лодкі затапілі на Чорным моры два старжавыя караблі і цалком зьнішчылі адзін марскі караван з трох караблёў. Каля Ейска, на Азоўскім моры, была затоплена адна кананьерка. За мінулы тыдзень бальшавікі страцілі 1499 танкаў і 309 самалётаў. Вялізарныя страты панясьлі англя-амэрыканскія плютакраты за мінулы тыдзень каля Сыцыліі, у Міжземным моры і на Атлянтыку.

Тут нямецка-італьянскія баявыя сілы зьнішчылі 98 самалётаў, адну лётаючую паветраную лодку і затапілі: 2 зьнішчальнікі, 10 ваенных караблёў на 69.000 БРТ., 4 крэйсары і адзін крэйсар клясы «Аўрора», 4 ветразныя транспартныя караблі, 6 параплаваў на 30000 БРТ., 2 танкеры (налўныя караблі) на 16000 БРТ і адну падводную лодку. Цяжка пашкоджаны нямецка-італьянскімі марскімі баявымі сіламі: 8 транспартных караблёў, 4 ваенныя караблі сярэдняй велічыні, 2 крэйсары, 1 танкер на 10.000 БРТ., 4 фрахтары і 1 вялікі ваенны карабель.

За месяц жнівень нямецкія марскія і паветраныя баявыя сілы затапілі: 15 ваенных і 70 гандлёвых караблёў на 377.000 БРТ., акрамя таго цяжка пашкодзілі 125 караблёў на 588.000 БРТ. Можна лічыць, што яны таксама страчаны. Варожае лятунства праводзіла далей свае тэрарыстычныя налёты на нямецкія гарады, асабліва на Нюрнбэрг, Мюнхэн Гляд-бах і Бэрлін. Прычынены шкоды ў жыльлёвых кварталах. Сярод насельніцтва ёсьць страты ў забітых і раненых. У часе налётаў было зьбіта 168, пераважна 4-х маторных бамбавікоў.

Цяжкое палажэньне ў Ленінградзе

Савецкія жаўнеры, якія ў вапошнім часе апынуліся ў фінскім палоне, расказваюць аб цяжкіх шкодах, якія прычыніла бамбардаваньне Ленінграду. Вялізарны будынак гатэлю «Акцябр» цалком зьнішчаны. Адна з галоўных вуліц, Моховая, ляжыць у руінах, Палац інжынэраў, да якога перанесена была вайсковая школа, цяжка пашкоджаны лятунскімі бомбамі. Таксама адміраліцыя пашкоджана. Пабудовы фабрыкі «Чырвоны трыкутнік» зьнішчаны. З 10.000 працаўнікоў, якія тут некалі працавалі, у сучасны мамэнт знаходзіцца толькі пару сот, каб вывазіць груз. З аднэй стараны Нарвскай Брамы засталося толькі некалькі дамоў. Шматлікія вайсковыя казармы й памешканьні зьнішчаны. Вялікія цэрквы, аднак, стаяць непашкоджанымі.

Камунікацыйныя сродкі знаходзяцца ў страшэнным стане. На разбураных вуліцах засталося толькі 6 трамвайных лініяў, якія страшэнна перапоўнены і ня могуць зьмясьціць сотай часткі пасажыраў. На вуліцах стаяць усюды аўтабусы з папсованымі маторамі. Вадаправод часткова такжа зьнішчаны. У дамох няма амаль нідзе вады, а дзе знаходзяцца студні, там стаяць аграмадныя натоўпы людзей. Ад 8 гадз. вечара заміраe зусім горад. Работнікі й бюровыя працаўнікі застаюцца начаваць на месцы працы. Пакражы й рабункі ў дамох павялічваюцца з кожным днём. Санітарныя абставіны ніжэй усялякай крытыкі. Каналізацыя зьнішчана, вуліцы зусім не замятаюцца, а над усім гэтым разносіцца страшэнны смурод. Насельніцтва жыве ў сільнай ненавісьці да бальшавіцкага ўціску. Вялізарная сыстэма шпіянажу трымае насельніцтва пад тэрорам.

Гішпанская перасьцярога

Гішпанская газэта «Алказар» ізноў перасьцярагае перад небясьпекай бальшавізму. «Мы не разумеем, — піша газэта — што Эўропа й цэлы сьвет нічога ня робяць перад зьбліжаючайся савецкай небясьпекай і ня хоча прызнаць, што можа азначаць савецкая перамога для міжнароднага жыцьця й цывілізацыі». Газэта зварочваецца далей да ўсіх народаў у Эўропе, якія зьяўляюцца ворагамі бальшавізму і заклікае да супольнае барацьбы.

Затоплены 3 гандлёвыя караблі

Міністэрства суднаходзтва ЗША ізноў прызнала часткова свае новыя марскія страты ў заходняй частцы Атлянтыку.

Там затоплены ў вапошнім тыдні два паўночна-амэрыканскія гандлёвыя караблі сярэдняй велічыні. Гэткім чынам амэрыканскія страты ў гэтым абшары павялічыліся на 686 караблёў ад пачатку вайны. Апрача гэтага, ЗША прызнае яшчэ страту быўшага грэцкага карабля ў гэтай частцы акіяну.

Індусы павінны плаціць

Ангельцы прабуюць здабыць новыя мільёны для сваіх імпэрыялістычных мэтаў ад індускага насельніцтва. Губэрнатар індускай цэнтральнай правінцыі, Гэнры Тыман, загадаў, каб насельніцтва зьнясло ўсе свае ашчаднасьці ў зборныя пункты. Гэткім чынам з аднаго боку ўстрымаецца інфляцыя, а з другога боку, кожны зможа даць сваю частку ахвяры на вязеньне вайны.

ВЫРАЗКІ З ГАЗЭТ

За Цябе, Беларусь!

У № 62 (180) «Беларускай Газэты» за 18 жніўня 1943 г. у перадавым артыкуле «За Цябе, Белрусь», аўтар перадавіцы Ул. Казлоўскі, паміж іншым, піша:

На ўсход ад нашае Бацькаўшчыны нямецкі жаўнер зялезам і сваімі моцнымі, шырокімі грудзьмі бароніць наш край і ўсю Эўропу ад усходня-азіяцкай небясьпекі. Ён творыць жывы мур, аб які разьбіваюцца ўсе бальшавіцкія горды, што хочуць падняволіць ізноў нашую Бацькаўшчыну і зьнішчыць усю эўрапэйскую цывілізацыю.

Дзякуючы гэтаму жывому муру абаронцаў Эўропы і мы можам адбудоўваць наш край. Нашая моладзь можа арганізавана рыхтавацца да службы сваёй Бацкаўшчыне. Штораз больш па ўсім нашым краі разносяцца ейныя бадзёрыя моцныя крокі, калі яна — гэтая нашая будучыня — ідзе ці то з баёвай зброяй у руках на ворага, ці то з ня менш пачэснай зброяй працы на штурм руінаў і пусткаў, ды бадзёрымі, поўнымі любасьці да Бацькаўшчыны, песьнямі цешыць сэрца кожнага беларуса.

— Беларусь, Беларусь дарагая, за Цябе, мы ідзём, — сьпяваюць нашыя жаўнеры з батальёнаў ϟϟ, ідучы праганяць з беларускіх лясоў тых, што ў ненавісьці да беларускага народу перашкаджаюць яму - будаваць свой край, нішчачы й мардуючы толькі за тое, што беларус ня хоча больш быць жыдоўска-бальшавіцкім парабкам.

— Не маскаль, балшавік, ані ляхі, толькі Ты нас вядзеш да зары, — сьпяваюць юнакі й юначкі з СБМ, якія вучацца, як любіць свой край, як працаваць для яго, як быць карысным для ўсяго свайго народу.

— Старадаўнай Крывіцкай Пагоні мы ня здрадзім, мы ўславім яе!

Ня толькі слаўнай Крывіцкай Пагоні яны, нашыя жаўнеры, ня зганьбяць і ня здрадзяць ўсяго беларускага народу, яны ня здрадзяць і ня зганьбяць сваіх таварышоў.

— Для нас яны былі сябры, памяць якіх мы шануем і зганьбіць яе не дадзём нікому, бо інакш мы ня былі-б вернымі сваёй прысязе, бо інакш мы дазволілі-б зганьбіць імя нашага жаўнера — пішуць нам камандзеры аднэй із ротаў беларускага батальёну ϟϟ, бароначы памяць сваіх таварышоў, што загінулі за Бацькаўшчыну.

Верныя жаўнеры — верныя сыны свайго народу, спадкаемцы слуцкіх паўстанцаў, спадкаемцы старадаўных нашых крывічоў!

Нашая моладзь і нашыя жаўнеры крывёю паліваюць зямельку ў змаганьні з жыдоўска-бальшавіцкімі бандытамі. Яны сваймі касьцьмі засяваюць родную зямлю. Гэты засеў у будучыні закрасуе й прынясе плён, які дасьць шчасьлівае жыцьцё беларускаму народу.

На гэтую гістарычную часіну, якую мы цяпер перажываем, мы чакалі доўга. Аб такой часіне мы лятуцелі, будучы пад ярмом польскага пана і ў цяжкім жыдоўска-маскоўскім прыгоне. Нашыя лятуценьні зьдзейсьніліся Цяпер мы й нашая моладзь сьмела можам казаць і сьпяваць:

За Цябе, Беларусь!

З УСЯГО СЬВЕТУ

Агенцтва Рэйтэр падае з Істамбулу, што ля ўзьбярэжжа Чорнага мора, недалёка ад уезду ў Басфор, невядомай падводнай лодкай затоплены турэцкі маторны карабель «Дэрвіш».

Гэта ёсьць ужо другі выпадак нападу савецкіх падводных лодак на турэцкае суднаходзтва, занатаваны на працягу апошніх дзён.

—o◆o◆o—

Урад Новай Зэляндыі падаў да ведама, што страты новазэляндзкіх аддзелаў ад пачатку вайны раўны 20.000 чалавек.

—o◆o◆o—

Пражываючыя ў Лёндане індусы зарганізавалі ў гарадзкой частцы Гальборн дэманстрацыю, на якой яны дамагаліся незалежнасьці для сваёй радзімы і асудзілі вызначэньне Вавэльса віцэ-каралём Індыі.

—o◆o◆o—

Як паведамляюць з Лісабоны, ў Алжыр прыбыла савецкая гандлёвая дэлегацыя, якая налічвае 60 сябраў. Гэткім чынам, у Алжыры пачне сваю дзейнасьць 60 савецкіх агітатараў.

—o◆o◆o—

Паводле ангельскіх паведамленьняў, быўшы савецкі пасол у Лёндане, сучасны заступнік камісара замежных справаў, Майскі, меў «сардэчныя гутаркі» з Нагос Пашай у Александрыі. Гэта ёсьць першы афіцыяльны кантакт паміж Савецкім Саюзам і Эгіптам.

—o◆o◆o—

Як паведамляе агенцтва Рэйтэр з Ляпаз, увесь балівійскі кабінэт пашоў у адстаўку. Трэба спадзявацца створэньня новага вайсковага ўраду.

З беларускага жыцьця

Беласток

ЭТНАГРАФІЧНЫ МУЗЭЙ

Беларускае Аб'еднаньне ў Беластоку пачало зьбіраньне прадметаў народнага мастацтва, з якіх у будучыні будзе асновапы этнаграфічны музэй. У музэі будуць знаходзіцца толькі народныя вырабы Беластоцкае Акругі.

БЕЛАРУСКАЯ ДЭЛЕГАЦЫЯ У КЁНІГСБЭРГУ

Дзякуючы стараньням Беларускага Аб'еднаньня ў Беластоку група беларусоў у ліку 8 асобаў зьведала ў часе ад 26-га да 30-га жніўня сталіцу Усходняе Прусіі — Кёнігсбэрг. Дэлегаты мелі магчымасьць пазнаёміцца з жыцьцём і працай беларусоў, працуючых у Кёнігсбэргу, і пазнаць горад з яго ваколіцамі.

ДАПАМОГА ПЕРАСЯЛЕНЦАМ

Беларускія перасяленцы ў Беластоку атрымоўваюць штомесячна дадатковыя прадукты. Выдача прадуктаў адбываецца ў Беларускім Аб'еднаньні ў Беластоку. Акрамя таго, бяднейшыя сем'і перасяленцаў атрымоўваюць ад Ураду Апекі пры Гарадзкім Камісары матарыяльную дапамогу. Усё больш паляпшаюцца жыльлёвые ўмовы жыцьця перасяленцаў. Шмат сем'яў атрымала рэчы штодзеннага ўжытку й мэблю.

НАСТАЎНІЦКІЯ КУРСЫ

2-тыднёвыя курсы для настаўнікаў, у сувязі з пазьнейшым пачаткам школьнага году, пачнуць сваю працу 9-га верасьня. Курсы ахопяць да 120 настаўнікаў з усяе Акругі. Галоўнай мэтай курсаў будзе падрыхтоўка беларускіх настаўнікаў да працы ў новай нацыянальнай школе. Акрамя таго, настаўнікі атрымаюць неабходныя ўказаньні адносна праграмаў. Будзе абгаворана таксама справа беларускага правапісу і выкладаньня нямецкае мовы. Настаўнікі будуць забясьпечаны начлегамі і харчаваньнем.

НОВЫЯ П'ЕСЫ

Беларускі пісьменьнік Таболін напісаў новую п'есу п. н. «Сыны Ізраіля», у якой выяўляецца ад'емная роля жыдоў у жыцьці беларускага народу. Другі пісьменьнік Наднарацкі напісаў драму ў 5 актах п. н. «Вайна», у якой адбіваюцца апошнія падзеі ў Беларусі. Драма прызначана на абвешчаны ў беларускай прэсе конкурс.

ШКОЛЬНЫ ІНСПЭКТАР БЕЛАРУСКІХ ШКОЛ НА БЕЛАСТОЧЧЫНУ

Беларускім Аб'еднаньнем у Беластоку ў паразуменьні з адпаведнымі нямецкімі ўладамі вызначаны школьны інспэктар для беларускіх школ на Беластоцкую Акругу. Створаны Інспэктарат будзе праводзіць працу па арганізацыі школ і адначасова кантраляваць іх работу.

ПАЧАТАК ШКОЛЬНАГА ГОДУ

Усе беларускія школы ў Беластоцкай Акрузе пачнуць сваю працу 1-га кастрычніка. Гэтае спазьненьне выклікана арганізацыйнымі прычынамі, а таксама і патрэбай дапамогі дзяцей у гаспадарскай працы. Будуць працаваць толькі тыя школы, якія зацьверджаны Беларускім Аб'еднаньнем у Беластоку.

ВЫСТУПЫ БЕЛАРУСКАГА БАЛЕТУ Й ХОРУ

28-га і 29-га жніўня Беларускі Балет меў выступы ў Гарадку. 27-га жніўня выступаў Беларускі Хор у Ваўкавыску, 28-га і 29-га жніўня адбыліся канцэрты ў Росі, Ваўкавыскага павету. Выступы, як звычайна, карысталіся вялізарным посьпехам. З Хорам выступала вядомая ўжо шырока ў Беласточчыне беларуская сьпявачка — Валянтына Мілёпушкіна. У верасьні намечаны цэлы рад канцэртаў і балетных выступленьняў у розных мясцовасьцях Беласточчыны. Беларускі Хор перадусім абслужыць беларусоў Бельшчыны.

БЕЛАРУСКІЯ ПЕСЬНІ І ТАНЦЫ ДЛЯ РАБОТНІКАЎ

У недалёкай будучыні Беларускае Аб'еднаньне ў Беластоку мае намер зарганізаваць некалькі выступленьняў для работнікаў Беластоку. Білеты на канцэрты будуць праданы на прадпрыемствах. Беларускі Хор і Балет выступіць з сваёй найлепшай праграмай.

Менск

БЕЛАРУСКІЯ СТУДЭНТЫ МЭДЫЦЫНЫ ДАКАНЧВАЮЦЬ СВАЮ НАВУКУ

12 жніўня, сёлета, Гэнэральны Камісар Беларусі гаўляйтар Кубэ прыняў у салі Камісарыяту беларускіх студэнтаў мэдыцыны, якія ад'яжджаюць у Магілеў для заканчэньня свае мэдычнае навукі, перапыненае вайной. Разам з імі едуць із Менску й беларускія прафэсары мэдыцыны, якія будуць у супрацоўніцтве з вайсковымі й цывільнымі ўладамі пад кіраўніцтвам выдатнага нямецкага лекара, праф. Фрайбургскага ўнівэрсытэту д-ра Э. Т. Наўка.

У залі сабраліся колькі дзесяткаў студэнтак і студэнтаў, да якіх Гэнэральны Камісар прамовіў на разьвітаньне.

— Мае спадарыні й спадары! — сказаў ён. — Нямецкі ўрад, разам із нямецкім войскам, заснаваў у Магілеве Мэдычны Інстытут. Туды пасылаецца шмат добрых прафэсароў. Мы шчыра жадаем, каб беларуская мэдыч[illegible] навука належна разьвівалася. Вы, якія з[illegible]віліся сюды, каб дакончыць сваю навуку, [illegible]дзеце вучыцца далей пад кіраўніцтвам сваіх-жа прафэсароў.

---o---

Ад 24 жніўня да 4-га верасьня, у адміністрацыйнай школе ў Менску, будзе адбывацца нарада дзеля азнаямленьня з аграрным і гіпатэчным правам. Ля 50 беларускіх юрыстаў з усяго гэнэральнага абшару прымуць удзел у нарадзе. Яны павінны азнаёміцца з асновамі й пастановамі, каторыя яны, у сваёй будучай працы як гіпатэчныя судзьдзі й пры вядзеньні зямельных справаў, павінны будуць ужываць.

---o---

Пры Гэнэральным Камісарыяце адчыняюцца адміністрацыйныя курсы для падрыхтаваньня начальнікаў павету, рэвізараў і іншых працаўнікоў адміністрацыі.

---o---

Спартовыя занятні Беларускага Саюзу Моладзі.

40 дзяўчат Беларускага Саюзу Моладзі, якія былі сабраныя тут з усіх раёнаў на спартыўныя занятні, разьехаліся 24-га жніўня ў свае родныя гарады й вёскі, каб там свае спартыўныя веды перадаць сваім сяброўкам. Нямецкая настаўніца спорту з кіраўніцтва моладзі, якая з вялікай любоўю пераняла вучобу, разьвіталася цёплымі словамі й абавязала дзяўчат да будучых заданьняў.

Гэты лягер у Менску ня будзе доўга пуставаць. На днях чакаюць дзяўчат з занятых раёнаў мясцовасьцяў Смаленску.

---o---

Беларускае мастацтва павінна быць толькі беларускім.

У чацьвер, 19-га жніўня ў памешканьні прафэсыйных саюзаў пад старшынствам сп. Гаака (Гэнэральны Камісарыят) адбылася нарада камісіі ў культурна-мастацкіх справах.

Адчыняючы нараду, сп. Гаак заявіў, што мастацтва на Беларусі павінна быць толькі беларускае і таму расейскае слова павінна быць поўнасьцю скрэсьленае з праграмаў канцэртаў і паказаў, якія прафэсыйныя саюзы ладзяць для працоўных фабрыкаў і заводаў, а расейская музыка моцна абмежаваная на карысьць музыкі беларускай.

Каб скончыць нарэшце з дзіўным поцягам да расейшчыны ў некаторых нашых мастацкіх кіраўнікоў, на нарадзе была выбраная камісія, у якую ўвайшлі, паміж іншых, кампазытары Шчаглоў і Туранкоў, паэтка Н. Арсеньнева й сьпявак-рэжысэр Вастокаў. Камісія гэтая мае пераняць і сканцэнтраваць у сваіх руках укладаньне праграмаў мастацкіх выступленьняў, ладжаных для працоўных фабрыкаў і заводаў і сачыць, каб толькі сапраўды вартасныя й вылучна беларускія творы гэтых паказаў прычыняліся да культурнага й нацыянальнага перазгадаваньня беларускіх працоўных, атручаных 20-ці гадовым бальшавіцкім узгадаваньнем.

Віцебск

У працягу сэзону Віцебскі Народны Дом …авіў штомесяца прэм'еру. У рэпэртуары яго з неслабеючаю ўдачаю ішлі «Каін і Абэль», «Пан міністар», «Жанімства», «Лёгкі хлеб», «Модны шляхцюк», «Сватаньне», «Бяз віны вінаватыя», «Мікітаў лапаць», «Шчасьлівы муж», «Міхалка». Таксама часта даваліся канцэрты. Дырэктар Народнага Дому, сп. Шыронкаў, навязаў сувязь з Менскім Беларускім Тэатрам, адкуль атрымаў колькі п'есаў і рэквізыты.

Смаленск

МУЗЫЧНАЯ ШКОЛА

У красавіку летась у Смаленску была адчынена музычная школа. У ёй навучаецца 185 чалавек. Над музычным узгадаваньнем працуе 12 выкладчыкаў. Школа мае клясы сьпеваў, раялі, скрыпкі, баяну й народных музычных інструмэнтаў.

У Народным Тэатры адбыўся справаздачны ранішнік. На ранішніку выступіла больш за 20 маладых музыкаў, хор і сымфанічны аркестра, паказаўшы вынікі сваёй працы за першы навучальны год.

Вільня

П'еса аб слаўным і прыгожым жыцьці беларускіх князёў.

На сюжэт беларускае легенды «Кара ў сто год», запісанай Аўдакімам Раманавым, літоўская пісьменьніца Ганна Міцютэ-Шутовіч з Вільні напісала п'есу пад гэтым-жа назовам.

Пісьменьніца, знаёмая з беларускай літаратурай, мае колькі перакладаў твораў беларускае літаратуры на літоўскую мову, заўсёды цікавілася, супрацавала й была ў сувязі з віленскім беларускім літаратурным асяродзьдзем.

Баранавічы

БСП бярэцца за пляновую дапамогу інвалідам вайны

Паветавыя аддзелы Беларускае Самапомачы Баранавіцкай акругі, з загаду акруговага старшыні БСП, праводзяць рэгістрацыю інвалідаў вайны 1914—1918 гадоў і цяперашняй. Усім, у каго будзе прызнана, што калецтва паўстала ад ваенных дзеяньняў, будзе стала давацца апека й дапамога.

Наваградак

Наваградчына ўзгадоўвае сваіх сьвятароў.

На багаслоўскіх курсах пры Наваградзкай Епархіяльнай Управе 1-га верасьня пачнуцца заняткі з новымі кандыдатамі. Курсы рыхтуюць кандыдатаў на сьвяшчэньнікаў, дыяканаў і псаломчшыкаў.

Пры курсах ёсьць інтэрнат, дзе незаможныя вучні маюць дармовае ўтрыманьне.

Трэба спадзявацца, што й сьвятары-наваградчане будуць гэткімі шчырымі працаўнікамі для дабра свайго народу, як наагул інтэлігэнцыя Наваградчыны.

Слонім

З жыцьця Саюзу Беларускае Моладзі ў Слоніме

13 жніўня ў Альбэртыне кончыўся інструктарскі курс — летні табар для сяброў Саюзу Беларускае Моладзі. На курсе брала ўдзел 57 юнакоў і юначак з усіх куткоў акругі.

Заданьнем курсу было, між іншым, падрыхтаваць кіраўнічыя кадры Саюзу Беларускай Моладзі ня толькі для места, але й для ўсіх паветавых цэнтраў акругі. Пасьля заканчэньня курсу распачнецца шырэйшая арганізацыйная праца ўва ўсіх паветах, куды варочаюцца цяпер закончыўшыя курс праваднікі. 13 жніўня ўрачыста адбылася прысяга закончыўшых курс інструктароў. Юнакі й юначкі прысягалі працаваць на карысьць Бацькаўшчыны й беларускага народу.

---o---

11 жніўня ў юнацкім табары ў Альбэртыне адбыўся для курсантаў гасьцінны выступ мастацкае самадзейнасьці дзявочае дружыны

Беларускі фальклёр у гістарычным разьвіцьці

Беларусь, займаючы асяродкавае палажэньне паміж Расеяй і Польшчай, заўсёды была аб'ектам вялікадзяржаўных прэтэнсыяў расейцаў і палякоў.

І расеец, і паляк лічылі Беларусь неад'емнаю сваёю часткаю, сваім краем: палякі, звычайна, называлі Беларусь «усходнімі крэсамі», а па старой расейскай тэрміналёгіі Беларусь гэта ёсьць: «Северо-западный край». Гэтыя прэтэнсыі прыводзілі да многавекавых спрэчак і нават войнаў паміж імі. Так, вядома, што ў выніку сутычкі паміж бальшавікамі і палякамі ў 1919-1920 г. г., Беларусь па Рыжскаму дагавору 18 сакавіка 1921 г. была падзелена на дзьве часткі: усходняя Беларусь з жыхарствам больш 8 мільёнаў была далучана да С.С.С.Р., а заходняя з жыхарствам каля 4 мільёнаў апынулася ў межах Польшчы.

Але гэтая старая і многавекавая барацьба расейцаў і палякоў з-за Беларусі прымушала расейскіх і польскіх вучоных і грамадзка-палітычных дзеячоў бліжэй прыглядацца і вывучаць Беларускі край, яго жыхарства, як з боку мовы, быту, вераваньняў, так і з боку духовых і нацыянальных імкненьняў беларускага народу. І гэта было якраз імпульсам да шматлікіх этнаграфічных запісаў у гушчах беларускага народу спачатку расейскіх і польскіх этнографаў, а потым і беларускіх этнографаў.

Першыя запісы беларускага фальклёру былі зроблены польскімі дасьледчыкамі з колаў Віленскага унівэрсытэту і Полацкай езуіцкай акадэміі ў другой палове XVIII в.

Але, уласьціва кажучы, пачатак этнаграфіі, як навукі, у гісторыі эўрапэйскіх народаў адносіцца к першай палове XIX в. (30 і 40 г. г.) і зьвязаны з рамантычным напрамкам у літаратуры і мастацтве. Тое-ж было і з этнаграфічнымі запісамі беларускай народнай творчасьці. Першым вядомым этнографам Беларусі быў Ян Чачот (1797 — 1847), які ў 1837 г. выдаў свой першы зборнік «Сялянскіх песьняў з-над Нёмана і Дзьвіны», у зборніку было зьмешчана 120 беларускіх песьняў і 150 народных прыказак і прыкмет. У часе 1838 - 1846 г. г. Я. Чачот выдаў яшчэ 5 невялічкіх зборнікаў беларускіх народных песень.

Нельга тут не адзначыць, што Я. Чачот быў так захоплены хараством беларускай песьні, што і сам пачаў пісаць вершы ў народным духу, у якіх імкнуўся выклікаць спачуцьцё ў сучасьнікаў да сацыяльнае й нацыянальнае нядолі беларуса.

Да часоў Я. Чачота, г. зн. да 40 і 50 г. г. XIX в., трэба аднесьці і дзейнасьць другіх беларускіх этнографаў, як, напр., Яна Баршчэўскага, родам з Віцебшчыны, які выпусьціў этнаграфічны зборнік «Очерки северной Белоруссии», Аляксандра Рыпінскага, выдаўшага зборнік «Беларусь», Паўла Шпілеўскага, напісаўшага «Путешествие по Полесью и Белорусскому Краю» і інш.

Вялікае ажыўленьне ў этнаграфічнай працы па дасьледаваньню Беларусі адбываецца ў 60 - 80 г. г. XIX стагодзьдзя.

У 1866 г. у Вільні выходзіць «Сборник памятников народного творчества в северо-западном крае» Гільдэбранта, у якім зьмешчана 300 беларускіх песень, 150 прыказак і 50 загадак.

Адначасна з Гільдэбрантам над зьбіраньнем беларускай народнай творчасьці працаваў вядомы вучоны-славянавед П. А. Бязсонаў, які служыў у Вільні ў 1864 — 1867 г. г. і які ў 1871 г. надрукаваў зборнік пад назовам «Белорусские песни с подробными об'яснениями их творчества и языка, с очеркаи народного обряда, обычая и всего быта».

Да 70 — 80 г. г. XIX в. адносіцца каштоўная і ўсебаковая праца выдатнага беларускага этнографа-самародка Я. Я.Насовіча (1788 — 1877г. г.) . У 1870 г. Расейская акадэмія навук выпускае «Словарь белорусского наречия», складзены Насовічам, над якім ён працаваў больш 15 год і ў якім зьмешчана больш 30 000 слоў з падрабязнымі тлумачэньнямі. Апрача таго, у 1873 г. ім-жа выдадзены зборнік пад назовам «Белорусские песни», а ў 1874 г. — зборнік «Белорусские пословицы».

З 60-х г. г. XIX ст. пачаў сваю працу вядомы зьбіральнік беларускай творчасьці П. В. Шэйн (1826 — 1900). Запісываць народную творчасьць пачаў ён ў бытнасьць сваю вучыцелем нямецкае мовы ў Віцебскай гімназіі.

За час 1887 — 1902 г. г. Расейская Акадэмія Навук надрукавала чатыры томы беларускай народнай творчасьці, сабранай П. В. Шэйнам, пад агульным назовам «Материялы для изучения быта и языка русского населения Северо-западного Края». П. В. Шэйнам у 1873 г. выдадзены зборнік «Белорусские песни».

За П. В. Шэйнам нельга не назваць яго няўтомнага супрацоўніка Н. Я. Нікіфароўскага (1845 — 1910), беларуса па паходжаньню з Віцебшчыны.

З яго прац найбольш вядомы: 1. «Очерки простонародного житья-бытья в Витебской Белоруссии» (1895 г.), 2. «Простонародные приметы и поверья» (1897 г.) і 3., «Простонародные загадки».

З 1876 г. выступае на арэну сваёй многаплоднай этнаграфічнай дзейнасьці Е. Р. Раманаў (1855 — 1923) родам з Гомельшчыны. Ён заваяваў у этнаграфічнай навуцы ганаровае месца сваімі «Белорусскими сборниками», якіх выйшла ўсяго дзевяць выпускаў (1886 — 1912 г. г.) і ў якіх зьмешчана 3 856 народных твораў.

З другіх этнографаў Беларусі неабходна адзначыць В. Н. Дабравольскага (†1926 г.), сабраўшага многа этнаграфічнага матарыялу па вывучэньню быту беларусоў Смаленскай губ. («Смоленский этнографичэский сборник» у 4-х томах, «Смоленский областной словарь» і др.) і А. К. Сержпутоўскага, які сабраў «Сказки и разсказы белоруссов Полесья» (1911 г.) і др.

Лепшым этнографам Заходняй Беларусі быў М. Федароўскі (†1923 г.). Сабраны ім багаты матарыял стварыў 10-тамовы твор, з чаго да сучаснае вайны выйшла 4 тамы гэтае працы пад назовам «Lud Białoruski na Rusi Litewskiej».

Калі паглядзець на бліжэйшыя часы перад сучаснай вайной, то зьбіраньне народнай творчасьці найбольш было зарганізована ўва ўсходняй Беларусі; там яно знаходзілася ў руках фальклёрнай камісіі пры Беларускай Акадэміі Навук у Менску; уся ўсходняя Беларусь была

СБМ Слоніму. У ім прымалі ўдзел танцавальны гурток, хор і дэкляматары.

Вечар мінуў у цёплым сяброўскім настроі.

—o—

10 жніўня з Нямеччыны вярнулася група сяброўак Саюзу Беларускае Моладзі Слонімскае акругі. Яны адбылі двухтыднёвае падарожжа па Нямеччыне, дзе запазналіся з жыцьцём нямецкае моладзі Гітлера.

—o—

Для ўтрыманьня парадку ў месьце пры мясцовай Управе створаны адумысловы аддзел «Беларускае службы парадку». Яна мае атрымаць адмысловы мундзір і беларускія адзнакі. На чале аддзелаў пастаўлены адзін з афіцэраў Беларускае Самааховы.

—o—

17 жніўня канцэртная група Менскага Беларускага Тэатру дала адумысловы канцэрт для параненых нямецкіх жаўнераў.

—o—

24 жніўня адбыўся ў салі Беларускага Народнага Дому сход моладзі места Слоніма, скліканы акруговым кіраўніцтвам Саюзу Беларускае Моладзі.

Альбэртын

7 жніўня альбэртынскія гурткі самадзейнасьці далі канцэрт для беларускае моладзі.

У гасьцінным выступе прынялі ўдзел хор і гурток скокаў, спатыканыя вельмі горча юнакамі.

8 жніўня драматычны гурток пры Беларускім Народным Доме паставіў п'есу Фр. Аляхновіча «Дзядзька Якуб».

—o—

У нядзелю 15 жніўня мясцовы драматычны гурток выставіў на сцэне Беларускага Народнага Дому п'есу «Паўлінка», пасьля чаго адбыўся выступ гурткоў боксу мясцовых вайсковых аддзелаў. Выступы баксёраў (валёнаў і немцаў) вельмі зацікавілі мясцовых жыхараў, асабліва мужчынскую моладзь.

Клецк

У нядзелю, 15 жніўня г. г., Клецак наведалі хор і аркестра Баранавіцкага Беларускага Дому. Баранавіцкія госьці далі два канцэрты. Падчас абодвух выступаў саля Беларускага Дому была перапоўнена слухачамі. Канцэрт Баранавіцкіх госьцяў зрабіў найлепшае ўражаньне, сьведчаць аб гэтым кветкі, якімі клецкае грамадзянства закідала выканаўцаў беларускае песьні. Вельмі шкада, што Баранавіцкія госьці былі ў Клецку толькі адзін дзень і ня ўсе жадаючыя пачуць сваю беларускую песьню мелі магчымсьць прысутнічаць на канцэрпе. Спадзяемся, што хор і аркестра Баранавіцкага БД наведае Клецк ізноў.

Касьцюкевічы

БУДУЮЦЬ НАРОДНЫ ДОМ

Гарадзкая ўправа ў Касьцюковічах распачала рамонт разбураных у часе вайны жыльлёвых будынкаў. Хутка тут будзе закончана пабудова Народнага Дому. Пры гэтым доме будуць працаваць драматычныя й танцавальны гурткі. У пrасторнай салі будуць дэманстравацца кіно-фільмы.

Ларыса ГЕНІЮШ

ПРЫСЬВЯЧАЮ Х. І—ЧУ.

Доўга, доўга ў начы непраспанай,
пакуль вышла з-за хмараў зара,
Твой прыгожы букет туліпанаў
на руках у мяне дагараў.

Усё за мною, як дым, засталося...
свая хата і родны загон.
Не пачую я шуму калосься,
што з вятрамі вядзе перазвон.

Загубіўшыся недзе у жыце,
не абняць мне ужо абапал
і да твару ужо ня туліць мне
залацістае грывы снапа.

Адплылі хмызьнякі, вербалозы,
прамільгнула вазёр серабро...
Ды ўсё зьзяе іх вобраз праз сьлёзы,
напаўняе мне сэрца журбой.

І, здаецца, завеяй зялёнай
над дарогай бярозы шумяць...
я кагосьсе згартаю далоняй...
быццам зноў кагось маю спаткаць.

А пакуль-што ў начы непраспанай,
як калісь, з асалодаю мар,
на галоўкі Тваіх туліпанаў
прытуляю распалены твар.

Чужы край зноў нясьмела прагляне,
і на вокнах успыхне расьсвет.
На чужыне, у шэрае раньне,
дагарыць Твой прыгожы букет.

Мядзьведзічы

СЬВЯТА У МЯДЗЬВЕДЗІЧАХ

15 жніўня, у сьвята М. Б. Зельнай, у Мядзьведзіцкім рымска-каталіцкім касьцёле, былі адпраўленыя літургічныя абрады дзейным супрацоўнікам БСП кс. Жураўскім. Евангелія й кароткае казаньне былі сказаны пабеларуск[illegible]. Нажаль, яшчэ толькі хор сьпяваў песьні па[illegible]цінску. У касьцёле было шмат сялянак і сял[illegible] з ваколічных вёсак.

Скідэль

Надовячы польскія «баёўцы» ў Скідлі напалі на купаючыхся ў рэчцы беларускіх хлапцоў, якія запісаліся ў Самаахову ў Беластоку. Хлапцы пачалі бараніцца. Разгарэлася бойка, каторую спыніла паліцыя.

Знаць, не да смаку прышлося паляком, што наша моладзь ідзе ў Самаахову. Адказ на гэтую правакацыю адзін:

Дружней самкнем свае рады!

Уся моладзь — у Самаахову!

Сустрэчы...

Стараньнямі Беларускага Аб'еднаньня ў Беластоку я меў магчымасьць разам з іншымі сябрамі зьведаць сталіцу Ўсходняе Прусіі — Кёнігсбэрг. Усходняя Прусія мяне цікавіла ўжо даўно, а цяпер тымбольш, бо там працуе цяпер шмат тысячаў беларусоў. Мяне цікавіла ня толькі тое, як выглядае Ўсходняя Прусія, ня толькі яе краявід, але і жыцьцё, а асабліва жыцьцё беларускага работніка.

Даехаўшы да Граева (апошняя станцыя перад бышай польска-нямецкай граніцай) мы пільна сачылі, як выглядае граніца. Пару кілёмэтраў за Граевам мільганулі загароды з калючага дроту — гэта і была граніца. А за ёй... парадак і новае для нас жыцьцё. Цягнік затрымаўся на хвіліну «за граніцай», на першай станцыі Просткэн. Парадак і жыцьцё там зусім у іншых абставінах. Цягнік рушыў далей... Маланкай пралятаю паасобныя хутары, а часам яны выступалі гусьцей — гэта былі ўжо вёскі. Нідзе ня відаць там палосак: поле падзелена на вялікія кускі. Жывёла пасецца на пасьбішчах, абгарожаных дротам. Часта спатыкаліся трактары. Амаль усё збожжа зьбіралася машынамі. Праз палі, ува ўсіх напрамках, праведзена электрычнасьць, якая асьвятляе паасобныя гаспадаркі. Вельмі часта можна было бачыць беларусоў пры рабоце ў полі, якія выдзяляліся сваім выглядам. Тады нас агартала нейкая асаблівая радасьць, мімаволі я выхіляў галаву з вагону, крычаў «Жыве Беларусь!», доўга махаў рукою. У вадказ хлопцы падымалі шапкі, а дзяўчаты махалі рукамі. Я доўга глядзеў: яны расплываліся й гінулі ў далі, пакуль не набягалі новыя сустрэчы.

Лес выступаў малымі групкамі. Паверхня краявіду вельмі хвалістая і разнаякая, асабліва прыгожыя вазёры, якіх тут спатыкаецца вельмі многа, рознай велічыні, і на'т вельмі вялікіх. Яшчэ далёка да Кёнігсбэргу, а ўжо штораз часьцей відаць высокія коміны фабрык.

Мы выселі з вагону. Нас спаткаў праваднік, з якім мы паехалі трамваем на месца нашага затрыманьня й адпачынку.

Нас ўсё цікавіла, і мы ня чулі ўтомы. Хутка мы былі ў беларусоў, каб пазнаёміцца з імі і іх жыцьцём. Перш за ўсё мы зайшлі на прыватнае памешканьне сакратара Беларускага Камітэту ў Кёнігсбэргу і яго двух сяброў. Яны прывіталі нас радаснай беларускай усьмешкай і клічам «Жыве Беларусь!», сьціскаючы пабрацку руку. Нейкае глыбокае хваляваньне ўскалыхнула думку й сэрца... Не знаходзім слоў ... Скуль?... Калі?.... Як!... Пасыпаліся пытаньні і адказы... Сакратар паходзіць з-пад Лунінца (іншыя таксама з Палесься), шчыры беларус, адказваючы свайму становішчу, і з выгляду вельмі мілы чалавек. Усе яны бышыя палонныя з польскай арміі, а цяпер вольныя працаўнікі, не падлягаюць ніякім абмежаваньням. Працуюць на фабрыках і, залежна ад сваіх здольнасьцяў, займаюць адпаведныя становішчы. У гутарцы з імі мы пераканаліся, што яны матарыяльна й духова чуюцца тут вельмі добра. Толькі сумна па Бацькаўшчыне. Гаспадыня, немка, у якой яны жывуць, страціўшая сыноў на вайне, называе іх сваімі сынамі, і яны чуюць яе матчыную апеку. Памешканьне прасторнае, чыстае і ў ім знаходзіцца ўсё, што патрэбна для культурнага жыцьця чалавека. Матарыяльныя ўмовы, як на ваенны час, даволі добрыя.

Апрача іх, мы мелі магчымасьць пазнаёміцца з іншымі беларускімі работнікамі, а нават спаткацца з сваякамі. У заводах Шыхаў знходзіцца вельмі шмат беларусаў. Тут іх больш тысячы. Шмат з іх працуюць пры варштатах, як першарадныя майстры. Жывуць яны ўсе ў спэцыяльных дамох, дзе знаходзяцца пад добрым даглядам і кіраўніцтвам дырэкцыі фабрыкі.

Зсумоўваючы ўражаньні з гутарак з імі, мы пераканаліся, што жыцьцё паасобнага беларускага работніка залежыць ад яго здольнасьцяў і асабістых паводзінаў. Сум па сям'і, родных і знаёмых, па роднай вёсцы і краі ёсьць зусім зразумелы, аднак, кожны з іх, вярнуўшыся дамоў, зможа тварыць новае жыцьцё, навучыўшыся там шмат чаго. А навучыцца ў Кёнігсбэргу, як і наагул ува Ўсходняй Прусіі, можна!

Нават памінуўшы здабычы тэхнікі, сколькі можна і трэба навучыцца нацыянальнай сьведамасьці і грамадзкай дысцыпліны.

Беларусы ў Кёнігсбэргу маюць магчымасьць рабіць сходы й зборкі ў сваім Камітэце, дзе праводзяць свае вольныя хвіліны.

Пару дзён, якія я правёў у Кёнігсбэргу, хапіла мне, каб пазнаць бліжэй гэты горад і жыцьцё ў ім. Ён мяне ачараваў сваім прыгажством і парадкам. Асабліва падабалася мне яго насельніцтва, якое вельмі свабодна чуецца й трымаецца на вуліцах, у гарадзкіх парках, на бульварах, у сталоўках, што стварае нейкую прыемную атмасфэру й напамінае псыхіку й звычаі беларуса.

Хоць цяпер вайна, але Кёнігсбэргчане быццам ня ведаюць аб ёй: пяюць, іграюць на гармоні; ідучы па вуліцы, чуеш радыё, патэфон, людзі езьдзяць на лодках. Усюды ўрачыста й сьвяточна. А тымчасам, калі добра прыглядзецца, усюды кіпіць праца. І толькі маса жаўнераў прыпамінае вайну.

Варочаючыся назад, я яшчэ прыглядаўся да добра забудаваных гаспадарак і снаваў пляны ў думках, як узяцца за працу, каб і наш край, на ўзор бачанага, падняць на вышэйшы культурны ўзровень.

—

Вечар... Цягнік плаўна ўзносіцца ў даль. Цямнеюць палі, і хутка зайдзе сонца. На паверхні вазёраў яшчэ гараць яго апошнія праменьні іскрыстым полымем. З хвалі на хвалю рассыпаецца яго водблеск і, разьвейваючыся, бяжыць да берагу, каб там раптам зьнікнуць у траве. З палёў ідуць працаўнікі. Там-сям паказацца фура... Доўга праводзім мы яе вачыма, пакуль не абарвецца яна, а тады йзноў плывуць лясныя прагаліны, сенажаці, палі.

У вагоне ціхая гутарка. На станцыях высядаюць і ўсядаюць пасажыры. На праездах радамі стаіць гітлераўская моладзь і праводзіць нас, доўга махаючы рукамі.

Месячык узыпоў і плыве, бяжыць праз вяршыны дрэў. Часам цягнік паверне ў іншы бок, і вецер дымам закрые вокны... У думках зьяўляюцца новыя, мілыя вобразы Бацькаўшчыны... Нейкі боль сьціскае сэрца... Нямецкі народ змог стварыць сабе культурнае жыцьцё, а мы...

І нават сяговьня, калі мы маем магчымасьць навучыцца і тварыць новае жыцьцё, многія з нас бязьдзейна сядзяць, думаючы, што нехта іншы ўсё нам дасьць і ўсё за нас зробіць...

Беластоk **Я. П.**

—o◆o◆o—

Рузвэльт рызыкуе на Дарданэлы

Амэрыканская газэта «Уніtэд Прэс» адкр[illegible]ае карты далейшай палітыкі плютакрацыі, я[illegible] йдуць у тым напрамку, каб направіць гумар у Саветаў. Газэта піша: «Паводле шматлікіх зьвестак, злучаныя дзяржавы зьвярнуліся да турэцкага ўраду, каб намовіць яго да адчыненьня Дарданэлаў, і гэтым даць магчымасьць Англіі й Амэрыцы ўзмацаваць ваенны савецкі флот на Чорным моры».

Зразумела, што Дарданэлы маюць вялікае значэньне для плютакратычна-бальшавіцкага блёку. Пасьля перамогі як Дарданэлы, так і цэлая Эўропа мае быць пад вокам Саветаў і пад іх уладай. Гэта, аднак, ужо было прадугледжана, што плютакраты будуць шукаць новыя канцэсыі. Цікава, на што зарызыкуе Рузвэльт у будучыні.

пакрыта густою сеткаю этнаграфічных арганізацыяў (каля 500), ладзіліся этнаграфічныя канфэрэнцыі і зьезды; у Менску і другіх цэнтрах былі адчынены этнаграфічныя музэі, выдаваўся спэцыяльны этнаграфічны часапіс «Наш Край» і г. д. У Заходняй Беларусі былі таксама этнаграфічныя арганізацыі, напр., у 1925 годзе ў Вільні быў зарганізаваны «Беларускі Інстытут Гаспадаркі і Культуры», у заданьні якога ўваходзілі і этнаграфічныя досьледы Заходняй Беларусі; у Вільні існуе вядомы беларускі музэй Я. А. Луцкевіча, дзе ёсьць багаты этнаграфічны аддзел; у беларускіх часапісах і календарох, выдаваных у Вільні, заўсёды давалася месца і этнаграфічным матарыялам.

Нельга не адзначыць, што ў Вільні ў апошнія 10—15 год атрымала вялікае разьвіцьцё беларуская народная песьня, дзякуючы працы кампазытара К. М. Галкоўскага, Г. Р. Шырмы, а таксама кампазытараў Грэчанінава, Туранкова, Шчаглова і інш.

У сучасны мамэнт беларуская песьня знайшла сваё музыкальна-мастацкае афармленьне і выкананьне ў асобе нашага слаўнага сьпевака Міхася Забэйды-Суміцкага (тэнар). М. Забэйда-Суміцкі сваімі канцэртамі, сваімі выступленьнямі па радыё папулярызуе мілагучную беларускую песьню далёка за межамі Беларусі; апрача таго, ім-жа напяяны на грамафонныя пліткі лепшыя беларускія песьні з яго рэпэртуару.

Наколькі жывуча народная творчасьць сярод беларускага народу, сьведчыць той факт, што нават невялічкія жменькі беларусоў, адарваныя ад сваіх духовых цэнтраў, якія жывуць на тэрыторыі другіх дзяржаваў і мяжуюцца з другімі народамі, захавалі сваю самабытнасьць, сваю мову, сваю родную песьню і казку. Яскравым прыкладам гэтага зьяўляюцца латвійскія беларусы. Іх на тэрыторыі б. Латвійскай рэспублікі, галоўным чынам у прымежных мясцовасьцях Латгаліі і Ілукштанскага павету, жыве больш 75.000 чалавек. Калі сярод іх з 1921 г. пачалося запісваньне этнаграфічнага матарыялу, дык тут выявілася вялікае багацьце духовых творчых крыніц беларускага народу.

Былому дырэктару Дзьвінскае беларускае гімназіі, а зараз Розэнаўскае (Зілупскае), С. П. Сахараву, прыйшла шчасьлівая думка ўпарадкаваць ужо сабраны фальклёрны матарыял і рабіць далей запісы народнай творчасьці сярод беларускага жыхарства гэтых краінаў. Бліжэйшымі яго супрацоўнікамі было каля 50 беларускіх настаўнікаў, вучнёўскай моладзі й сялянства.

Вынікам працы С. П. Сахарава і ягоных супрацоўнікаў зьявіўся рукапісны зборнік у 5 частак, дзе было сабрана каля 2.700 розных народных твораў, сярод іх ёсьць зусім арыгінальныя апавяданьні, казкі, прыпеўкі і г. д., і нават цэлая народная паэма «Макар» у 6 частках.

У 1940 г. С. П. Сахараў надрукаваў частку сабранага матарыялу (414 бытавых і абрадавых песьняў) пад назовам: «Народная творчасьць латгальскіх і ілукштанскіх беларусоў», вып. 1.

Зараз С. П. Сахаравым ужо падрыхтаваны да друку і другі этнаграфічны выпуск, у які ўвойдуць: казкі, апавяданьні, лягенды, загадкі і прыказкі.

У заключэньне трэба адзначыць, што ўвесь каштоўны скарб бела[illegible]кай народнай паэзіі адыграў вялікую ролю ў адраджэньні беларускага народу. Папершае, ён паказаў другім народам усю моц беларускага нацыянальнага духу, а падругое, дзякуючы вывучэньню і досьледам беларускага фальклёру з боку ня толькі беларускіх, але нямецкіх, расейскіх, польскіх, чэшскіх і украінскіх вучоных, беларуская мова і літаратура выйшла на шырокі шлях.

Найбольшае значэньне з навуковых прац маюць працы вядомага акадэміка праф. Е. Ф. Карскага (памёр у 1931 г.), беларуса па паходжаньню. Яшчэ ў 1886 г. ён выпускае сваю першую навуковую працу пад назовам «Обзор звуков и форм белорусского языка». Асаблівую навуковую вартасьць мае яго праца «Белорусы» у 3 томах, дзе ён падрабязна і ўсебакова разглядае разьвіцьцё беларускай мовы і літаратуры.

Дзякуючы досьледам акадэміка Карскага беларуская мова атрымала сваё навуковае афармленьне і выйшла з стадыі «белорусского наречия», таксама досьледы акад. Карскага былі канвою для пабудовы граматыкі беларускай мовы.

Працы-ж іншых дасьледчыкаў (праф. Доўнар-Запольскага, Янчука, Лёсіка, Тарашкевіча, Я. Станкевіча і др.) яшчэ больш умацавалі і пашырылі сфэру беларускай мовы сярод славянскіх моваў і стварылі грунт для яе далейшага паступовага разьвіцьця. А багатая беларуская народная паэзія дала цэлы рад сюжэтаў і абразоў нашым пісьменьнікам і паэтам і прывяла беларускую літаратуру да яе расьцьвету, пачатак якога мы знаходзім яшчэ ў апошняй чверці XIX в. і асабліва ад 1906 г., ад так званай «[illegible]аніўскай пары».

Дзьвінчук.

На Бацькаўшчыне

У палавіне ліпеня завітаў у Вільню праездам з Бэрліна малады беларускі паэт — Юльян Сяргіевіч. Паэт гасьціў у рэдакцыі «Беларускага Голасу», адведаў Беларускі музэй і набываў у сваіх землякоў. У шчырай, сардэчнай атмасфэры дарагі госьць дзяліўся весткамі аб сваім жыцьці, аб творчай і грамадзкай працы, аб сваіх плянах. Беларуская чытаючая публіка ўжо знаёма з Юльянам Сяргіевічам з беларускай, перадусім замежнай, прэсы, у якой малады паэт зьмясьціў ужо нямала сваіх твораў. Умовы беларускага жыцьця, якое разьвіваецца ў агні ваенных падзеяў, нажаль, не дазволілі Сяргіевічу, як і іншым беларускім паэтам, выдаць свае творы асобнай кніжкай. Дзякуючы гэтаму ня толькі Ю. Сяргіевіч, але і ўвесь наш буйны літаратурны маладняк, вырасшы ў апошнія гады, губляецца на фоне нашае палітычна-грамадзкае працы і затушоўвае сваю нацыянальна-арганізацыйную ролю. Нам сягоньня патрэбна кніжка, якая-б яна ня была, а перадусім мастацкая літаратура! Паволі наладжваецца выдавецтва і, магчыма, хутка на паліцах нашых бібліятэк паявяцца новыя кніжкі сапраўды новай, расьцьвітаючай літаратуры. Жыцьцё наша цяпер, як паводка, і трэба толькі нязначнага палепшаньня аб'ектыўных умоваў, і ў нас паўстане сапраўды багатая літаратура, прыдуць новыя пісьменьнікі і паэты, якія задаволяць духовыя патрэбы сучаснага беларускага пакаленьня і адаб'юць яго перажываньні й імкненьні.

А тымчасам беларускі паэт і пісьменьнік маюць магчымасьць падаваць свой голас толькі ў прэсе. Ды ня ўся наша прэса, трэба сказаць праўду, удзяляе належную ўвагу гэтай важнай у сягоньнешні мамэнт галіне нашага духова-нацыянальнага жыцьця.

Стары літаратурны фронт амаль цалком разбураны. На літаратурны гарызонт узыходзяць новыя сілы, якія ідуць разам з беларускім рухам і пракладаюць яму дарогу. Таму наша прэса, калі яна зьяўляецца дзейнікам беларускага руху, павінна ў сягоньнешніх умовах нашага нацыянальнага жыцьця з асаблівай уважлівасьцю адносіцца да літаратуры. Прыгожае слова — гэта вялікая сіла. І таму якраз, сягоньня асабліва, прэса павінна зьмяшчаць не абы што, а вымагаць ад паэтаў і пісьменьнікаў сапраўды мастацкіх і дасьпелых твораў. Прыдзе час, усе нашыя сучасныя паэты знойдуць сваю ўзнагароду за цяперашнія цяжкія ўмовы іх працы й разьвіцьця. А тымчасам праз газэту яны могуць пранікаць у самыя гушчы нашага народу. Прыдзе час, яны прамовяць да яго з эстрад...

Юльян Сяргіевіч радзіўся 5-га жніўня 1910 году ў в. Юраўшчыне, Беніцкай воласьці, Ашмянскага павету, у беднай сялянскай сям'і. Тры гады (1921—1923) вучыўся ў беларускай народнай школе ў суседняй вёсцы Ленкаўшчыне і адзін год, пасьля зачыненьня гэтай беларускай школы, у польскай. Настаўнікам гэтай беларускай школы быў цяперашні старшыня Беларускага Камітэту Самапомачы ў Бэрліне інж. М. Абрамчык, з якім супрацоўнічае сягоньня Ю. Сяргіевіч. У школе ў Ленкаўшчыне будучы паэт і атрымаў, апрача пачатковай асьветы, нацыянальную сьведамасьць і пачуцьцё любові да сваёй Бацькаўшчыны. Ад таго часу ён быў сьведамым сынам Беларусі і, нават у часы жорсткага прасьледаваньня беларусоў і іх дзейнасьці польскімі ўладамі, не пакідаў беларускай грамадзкай працы. Дзеля беднасьці ня мог Сяргіевіч вучыцца далей у школе, а прадаўжаў адукацыю саматугам. Адбываў вайсковую павіннасьць у 1932 г. у Варшаве, прабыўшы там 18 месяцаў, пасьля чаго вярнуўся ў сваю родную вёску. У 1939 г. Сяргіевіч, як і многа іншых беларусоў, быў змабілізаваны ў польскую армію і 5-га верасьня пад Пётрковам лучыў у нямецкі палон, з якога зволініўся ў 1941 г. Адпрацаваўшы пэўны час у тартаку ў Прэссаце (Баварыя), паэт атрымаў магчымасьць пераехаць у Бэрлін, каб заняцца беларускай працай.

Свой жыцьцёвы шлях добра характарызуе сам паэт у вершы «Для Цябе, беларускі народ»:

Я радзіўся і там гадаваўся
сярод сонечных, летніх пяшчот,
дзе адразу з Табою пазнаўся,
дарагі, Беларускі Народ.

Ад таго, як спаткаўся я з сьветам,
перацерпеў над лік нявыгод,
а навучыў вытрываласьці ў гэтым
мяне Ты, мой гаротны Народ.

Пасьля ў жудасны бой я папаўся,
сеяў сьмерць кулямёт, самалёт.
Нейкім цудам жывым я астаўся
для Цябе, шматпакутны Народ.

Напаткаў мяне голад і холад
і аблытаў калючкамі дрот;
я-ж бяз скаргі змагаўся, як волат,
для Цябе, дарагі мой Народ.

Зьмізарнеў я цяпер, стаў пахілы,
баляць грудзі ад цяжкіх работ —
захаваю, аднак, яшчэ сілы
для Цябе, Беларускі Народ.

А як часам памру на чужыне
ад якіх нешчасьлівых прыгод —
дык прашу, захавай маё імя
на ўспамін, для сябе, мой Народ.

(«Раніца», № 28/62 за 1943 г.)

Сяргіевіч пачаў пісаць яшчэ на школьнай лаўцы ў пачаткавай школе. Першы раз быў надрукаваны ягоны верш «Музыка» у зборніку паэтаў і пісьменьнікаў Заходняй Беларусі «Рунь Веснаходу» у 1928 г. у Вільні, пасьля час ад часу зьмяшчаў ён свае вершы ў часапісе «Шлях Моладзі» (у той-жа Вільні). Асабліва шмат вершаў Сяргіевіча зьмешчана ў беларускай газэце ў Нямеччыне «Раніца», у якой ён зьяўляецца сталым супрацоўнікам.

Сяргіевіч паэт наўперад лірычнага жанру, хоць, праўда, удаецца яму й эпіка, а галоўнае — сатыра. Уся творчасьць яго авеяна шчырым беларускім патрыятызмам, пранітавана грамадзкімі матывамі, любоўю і адданасьцю сваёй Бацькаўшчыне — Беларусі.

Будучы на чужыне, далёка ад родных межаў, паэт сумуе па родным краі. Гэтая туга знайшла адбітак у цэлым радзе твораў паэта.

Апрача літаратурных здольнасьцяў, Сяргіевіч праявіў і здольнасьці ў малярстве. І ў гэтым напрамку ён сваеасаблівы. Удаюцца яму малюнкі з прыроды. На яго малярскія здольнасьці зьвярталі неадпакроць увагу абазнаныя ў малярстве немцы, якім ён маляваў на заказ і для заробку.

Побыт на Бацькаўшчыне, трэба спадзявацца, ажывіць творчасьць нашага маладога здольнага паэта і пабудзіць яго да новых творчых асягненьняў.

Вільня.

Я. Ш.

—o◆o◆o—

Юльян Сяргіевіч

Брату ў чужыне

Прайшоў ты шмат, мой родны брат,
нядолі і пакуты.
У жыцьці сваім няраз падрад
піў горкія атруты.

Пазнаў, што варт жыцьцёвы гарт,
дадумаўся, разьведаў,
прайшоў навуку ненажарт,
цярпеньня, гора й бедаў.

Калісь ты сьніў, што нехта быў
на жальбы літасьцівы,
дык моцна плакаў, як згубіў
загоны роднай нівы.

Дарма, дарма... Нідзе няма
на сьвеце тым шырокім,
каб доля лепшая сама
служыла сьлёзнавокім.

Ня той віхор, што стрэхі дзёр,
схапіў цябе на крыльля,
занёс на нечы дзесь прастор
і кінуў у бясьсільля.

Уздоўж і шыр шалёны вір
у танцы закружыўся.
Агонь і жвір, ды жоўты жвір
Наўкол заварушыўся...

Браты, ня час цяпер для нас
на жальбы й нараканьні,
зьбіраймa новых сіл запас,
патрэбных у змаганьні.

Спаткаем дні жыцьця вясны,
бо мы пазналі самі,
што ў нашым шчасьці толькі мы
быць можам кавалямі!

Падтрымайма выдатную ініцыятыву

Ініцыятыўная група пад кіраўніцтвам сп. М. Панькова з Дзьвінску пачала рыхтаваць да друку

Беларускую Народную Энцыклёпэдыю

Праз усе беларускія газэты й часапісы ініцыятары заклікаюць кожнага сьведамага й шчырага беларуса прычыніцца да хуткага выхаду ў сьвет

Беларускай Народнай Энцыклёпэдыі

надсылаючы весткі, матарыялы й друкі, сучасныя й ранейшыя (на жаданьне будуць зьвернуты пасьля карыстаньня)

У закліку зазначаецца, што

Беларуская Народная Энцыклёпэдыя

будзе гатовая да друку ў залежнасьці ад падтрыманьня беларускім сьведамым грамадзянствам — хуткага надсыланьня матрыялаў, але не пазьней як у 1944 годзе.

Праграма задуманай працы вельмі шырокая.

Асаблівае месца мяркуецца прысьвяціць нашай флёры, фаўне, геалёгіі, аграрнаму пытаньню, лесагадоўлі, земляробству, багацьцям нетраў, прамысловасьці, рамёствам, гандлю ды інш.

У энцыклёпэдыі будуць зьмешчаны матарыялы аб нашых пісьменьніках, дзеячох культуры, мастацтва, навукі, гаспадаркі й грамадзкага жыцьця. Будзе ўдзеленая ўвага гісторыі нашае кнігі, старадрукам, ды пададзеныя весткі аб газэтах, часапісах, кнігах, якія выходзілі, і тых, што выходзяць.

Больш за траціну ўсяго тэксту будзе прысьвечаная весткам аб беларускіх установах, таварыствах, арганізацыях, тэатры, гарадох, краінах, паветах, школах, прыходах-парахвіях, бібліятэках, музэях, а таксама высьветленыя ўсе зьявы літаратуры, навукі, мастацтва й дзяржаўнасьці.

Будзе разгледжана 50—55 тысячаў словаў і паняцьцяў з дадаткам 7000 здымкаў і малюнкаў, картаў, дыяграмаў, картаграмаў, табліцаў і гістарычна-літаратурнай храналёгіі.

Апрача таго, у энцыклёпэдыю ўвойдуць весткі з гуманітарных і грамадзкіх навукаў аб сацыяльных пытаньнях, народных рухах, хатняй гаспадарцы, мэдыцыне, узгадаваньні і г. д. з тлумачэньнем значэньня кожнага слова з гэтых галінаў веды.

Дык не здарма зазначаецца ў закліку, што

Беларуская Народная Энцыклёпэдыя

будзе дараднікам для нашых маладых працаўнікоў над разьвіцьцём беларушчыны. І зразумела, што да гэтай добрай ініцыятывы, якая калі ўдасца яе ўжыцьцёвіць, а гэта зноў-жа залежыць ад нас самых, будзе адным з найбольшых нашых дасягненьняў гэтага часу,

трэба прычыніцца ўсімі сіламі.

Матарыялы просяць пасылаць на адрас:

Dünaburg (Ostland, Bauskasstrasse 59—4 M. Pankcu.).

Адкрыты ліст

Высокапаважаная грамадзянка

Гэртруда Вайнгольд!

Вялікую радасьць выклікаў у беларусоў Ваш артыкул, зьмешчаны ў № 31 «Новае Дарогі». Хто толькі прачытаў яго, той з чыстым сэрцам падзякуе Вам за Вашы ветліва-цёплыя адносіны да беларускіх жанчын.

Прачытаўшы Ваш артыкул, і я сьпяшаю адразу выказаць Вам удзячнасьць за Вашую шчырую спагаду да нас, беларусоў.

Шмат гадоў не маглі працавітыя беларускі нават выйсьці на вуліцу, каб пакрасавацца сваімі прыгожа аздобленымі вопраткамі. Уціск лютых ворагаў не даваў магчымасьці нашым сялянкам праявіць свае здольнасьці й таленты.

Сумнае й цяжкое жыцьцё народу адбілася ў беларускіх тканінах асаблівымі колерамі й узорамі. Шмат гадоў гэтыя забытыя доляй і воляй жанчыны абціралі горка-гарачыя сьлёзы бел-чырвона-белымі хвартухамі. Крывавыя сьляды гэтых сьлёз засталіся на кожным кавалачку беларускае тканіны. Але верацяно бяз устанку снавала даўгую нітку, якая плыла з-пад рук гордае гаспадыні. Было вельмі цяжка й сумна. Толькі ня знаўшая адпачынку рука бязупынна была занята над будовай нацыянальнага быту нашага народу.

Ад матак гонар і дух працавітасьці перадаваўся дочкам, гадуючы іх на добрых, сьвядомых, беларускіх гаспадынь. Хоць душа плакала, але праца гарэла ў рукох і была надзея, што прыдзе дзень, калі зьявіцца нехта добры ды ласкава загляне ў шэрую сялянскую хату і скажа: Жыве Беларусь! Дзень гэты прышоў! Па ўсім нашым краі куецца цяпер лепшая будучыня нашага народу.

Нам нязьмерна прыемна бачыць і чуць людзей, якія разумеюць нашу векавую нядолю, спагадаюць нам і хочуць нам памагчы адбудаваць нашу Бацькаўшчыну — Беларусь.

Мы верым, што жанчыны нашы выткуць шмат новых узораў, багатых і вясёлых, як багатае і вясёлае будзе нашае жыцьцё,

Дзе чуўся стогн, там будзе сьпеў. Заміж жаночых сьлёз спадуць на палотны агністыя кветкі. І пойдуць нашыя саяны ў многалюдныя гарады, і будуць усе гаварыць, што гэта праца беларускі!

Дазвольце-ж Вам, грамадзянка Гэртруда Вайнгольд, выказаць маё шчырае беларускае прызнаньне за Вашае чулае, прыяцельскае разуменьне Беларускага Народу!

Сьвятар А. КУНЦЭВІЧ.

Народная казка

Гэта было ў тыя часы, калі людзі стагналі ў калхознай няволі.

У белакаменных палатках сядзеў нахмураны, як ноч, магутны ўладар вялікае ўсходняе краіны. Задумаў ён увесь сьвет заваяваць. Безьліч войска ў крывавы бой паслаў, але ўсё надарма. А тут яшчэ прыляцелі з далёкага заходу паслы ды патрэбавалі, каб ім аддаў ён «палову сьвяту і яшчэ два повяты». Доўга яны сварыліся ды спрачаліся. А найбольш спрачаліся, дзе зрабіць новую граніцу, каму забраць беларускую зямліцу. Не маглі з сабою дайсьці да якога ладу. Урэшце, пастанавілі: заклічам сюды якога беларуса й спытаем, што ён на гэта скажа. Захлопаў чырвоны цар у далоні ды крыкнуў:

— Гэй, энкавэдзісты, гэпісты, чэкісты, мае верныя службісты! Знайсьці мне зараз якога беларуса! Шукайце ў Остляндзе або Прусах! Прадстаўце яго перад мае ясныя вочы, а не — то галава з плеч саскочыць!»

Знайшлі яго не далёка і ня блізка, недзе каля Ваўкавыску. Зрабілі на яго, як на ваўка, нагонку (а мужычок гнаў у лесе самагонку). Схапілі яго і прыцягнулі да цара. Уваходзіць мужычок і бачыць — такая карціна: на сьценах вісіць чырвоная парціна. Ува ўсіх пакоях таўчэцца народ. А смурод! Ведама-ж, сусьветны зброд. Найбольш Ізраілева племя. А гоман, а лемант! Шмат і прыгожых дзяўчат, Соркі ды Рывкі. Адна цара ласкае, другая ў галаве іскае, трэцяя скубе курыцу «Вялікаму пурыцу», чацьвертая сушыць для яго анучы... А цар сядзіць і толькі вочы пучыць. Перад ім стаяць замежныя госьці — адна шкура ды косьці. Наперадзе вайсковы; выгляд такі дзёрзкі. Пазнаў адразу: гэнэрал Сікорскі.

Аддаў мужычок усім «дабрыдзень», хацеў шапку зьняць, але паглядзеў, што ў куце абраза няма, а ўсе парадворцы таксама ў шапках або ярмолках, дык і ня зьнімаў. Перш-наперш выняў капшук з табакай, папрасіў газэту, скруціў цыгарку. Падаў таксама капшук цару. «Закурэце самасей, не такі горкі, лепшы ад вашае махоркі». Але цар ня ўзяў.

«Ну, а цяпер паночкі, скажэце, дзеля чаго вы мяне патрабуеце. Бо баба недзе з вячэраю мяне чакае». А цар адказвае: «вось якая справа. Спрачаюся я з гэтымі панамі, да каго Беларусь павінна належаць. Ты, мужычок, хаця і беларус, але, відаць, зусім ня трус. Дык скажы нам проста і сьмела: па скончанай «міравой барбе» каго-б ты хацеў мець на сваім гарбе? Гэтыя паны будуць стрыгчы вас, як авец, а я — усіх працоўных друг і айцец. Выбірай!»

Пачасаў мужычок сваю сьпіну, ды зрабіў сумную міну. Урэшце, пачаў гаварыць: «Яно, вядома, што каб гэтак, напрыклад, як той казаў... Мая хата з краю, нічога ня знаю. Як уся грамада!..»

— Ты ня круці — закрычаў цар. Гавары — або так, або так!

— Ня гневайцеся, паночкі. Паслухайце, я вам раскажу адну прыказку.

— Калі ласка — згадзіліся прысутныя.

«Было гэта так» — пачаў мужычок — «Хваліліся раз санкі перад возам, што яны шмат лягчэйшыя для каня, што конь больш іх любіць. Падслухаў гэта конь і кажа: «Каб вы абое з халераю пайшлі! Як запрагалі мяне ў санкі, то ехалі паны й паўпанкі, а як запраглі ў воз, дык сеў цэлы калхоз».

Як не сарвуцца тады ўсе — ды на мужычка. Можа і кепска было-б з ім. Але зьявіўся зьнекуль нямецкі жаўнер і схапіў цара за каўнер, а гэнэралу хтось як заляпіў у вуха, дык той аддаў Богу духа.

А мужычок наш у ногі, ня пытаўся нават дарогі, вярнуўся ў сваю старонку, скончыў гнаць самагонку, напіўся, адлупцаваў цешчу і жонку... і спаць паваліўся.

І я там быў, гарэлку піў, па вусам цякло, а ў рот не папала.

Вось і ўся казка.

Запісаў **ШЭРШАНЬ.**

Філязофія Беларускага Народу

Філязофія — гэта навука навук, яна высьвятляе нам нашае грамадзкае, сацыяльна-палітычнае й духовае жыцьцё, памагае знайсьці найлепшыя, найбольш дасканалыя формы суадносінаў, як паасобных адзінак сярод дадзенага народу, так і народаў цэлага сьвету.

Бязумоўна, што будаваць філёзофію, ці філязафічныя сыстэмы, могуць толькі адзінкі з найвышэйшаю асьветай, людзі ня толькі вялікага й сусьветнага розуму, але й людзі з вялікімі маральнымі вартасьцямі, з крыштальна чыстай душой. Бо такая філязофія, звычайна, прыносіць карысьць ня толькі таму народу, прадстаўнікі якога яе твораць, але ёю карыстаюцца й другія народы, а часта яна прыймае міжнародны характар. З яе, як з крыніцы жывой вады, чэрпаюць правілы паступоваўньня, дзяржаўнага будаўніцтва ўсе народы сьвету. Праз унівэрсытэты яна пранікае ў інтэлігэнцыю кожнага народу, а праз інтэлігэнцыю ў народ. Народ памалу пачынае іначай думаць, узвышаецца, грамадзкія, сацыяльна-палітычныя й дзяржаўныя формы ўдасканальваюцца, чалавецтва падымаецца на вышэйшую ступень свайго існаваньня.

Такая філязофія мае вялізарную дадатнюю вартасьць у жыцьці людзей, бо яна іх узбагачае матарыяльна, духова й маральна.

Ясна, што такую навуку навук могуць тварыць толькі прадстаўнікі такіх народаў, якія стаяць на высокім роўні культурнага разьвіцьця. У Эўропе гэта былі перадусім францускі й нямецкі народы, якія далі чалавецтву вялікіх філязофаў сусьветнае славы. Дэкарт, Вольтэр, Руссо, Кант, Гегэль, Ніцшэ — гэта імёны, творы якіх вядомы ўсяму сьвету. Многія з нас яшчэ памятуюць паншчыну, якая была зьнішчана пад уплывам навукі большасьці гэтых філязофаў. Пад уплывам твораў гэтых філязофаў была прыгатавана й праведзена вялікая француская рэвалюцыя, пазьней Вясна Народаў ў Эўропе. З навук гэтых філязофаў карыстаўся й наш Беларускі Народ, з гушчаў якога вышла народная інтэлігэнцыя. Яна ўзварухнула наш народ, павяла яго па шляху адраджэньня да лепшае сьветлае будучыні.

Пад уплывам твораў нямецкіх філязофаў вытварылася аднялітая магутная Нямецкая Дзяржава. Гэта былі філязофы вялікіх сусьветных дадатніх вартасьцяў.

Але былі народы, якія, ня маючы высокае культуры, прабавалі таксама тварыць філязафічныя сыстэмы. Ня маючы навуковае дасьпеласьці й дастатковае культурнае падставы, яны ў сваіх творах хадзілі не па зямлі, а лёталі ў воблаках, не тварылі, а выдумвалі розныя дзікія спосабы, каб ашчасьлівіць людзей. Яны ўпадалі ў містыку (неканкрэтнасьць), стваралі мэсыянізмы, паводле якіх толькі іх народы, быццам зьяўляеюцца здольнымі прынясьці шчасьце для чалавецтва. Яны зманьвалі сябе й свае народы, адрывалі іх ад канкрэтнае карыснае працы, запальвалі іх да самых дзікіх, неаблічаных сумасбродна — крайніх чынаў.

Гэта былі пераважна расейскія й часткова польскія гэтак званыя «філязофы». Такая філязофія, бязумоўна, не магла знайсьці грунту сярод культурна разьвітых народаў Эўропы, для іх яна магла быць толькі сьмешнай, або зусім незразумелай. Нажаль, яны не зьвярнулі на яе належнае ўвагі, бо тады пабачылі-б яе вялізарную небясьпеку, яе вялікую шкоднасьць для эўрапэйскае культуры.

Яна, аднак, заглохла-бы сама сабой, калі-б у самой Эўропе не зьявіўся філязафічны шкоднік вялікай вагі — жыд Маркс. Будучы прадстаўніком народу, які, папершае, ужо ад стагодзьдзяў імкнуўся да панаваньня над сьветам, падругое, абкідаў гразёю ўсё, што ня было жыдоўскім, адкідаў усю хрысьціянскую мараль, культуру звычаі і г. д., ён знайшоў дзеля гэтага сваіх саюзьнікаў сярод самых цёмных, бязкрытычных, адсталых адпадаў грамадзянства, сярод гэтак званага пралетарыяту. Ён убіў ім у галавы, што толькі яны, гэтая цёмная маса, могуць прынясьці шчасьце ўсяму чалавецтву.

Вось гэты жыдоўскі мэсыянізм якраз і знайшоў добрую глебу для свайго разьвіцьця сярод цёмных, дзікіх расейскіх масаў, прыгатаваных да гэтага яшчэ сваімі ўласнымі мэсыяністамі.

Што з усяго гэтага вышла, мы вельмі добра адчулі на сваёй уласнай скуры. Гэтая філязофія каштавала нам горы трупаў беларускіх сялян, работнікаў і інтэлігэнцыі. Даволі выпілі беларускай крыві вучні Маркса-Леніна-Сталіна — жыдоўскія камісары.

Цяпер, у канцы чацьвертага году вайны, мы гэта ясна пабачылі. Мы ясна пабачылі цяпер, якім вялікім няшчасьцем для Беларускага Народу была гэтая жыдоўская філязофія. І калі мы ад яе ўжо пазбавіліся, дык за гэта можам быць толькі ўдзячны вучням вялікіх нямецкіх філязофаў, вялікаму [illegible]

Наш беларускі народ, які ня мог мець сваіх вышэйшых навучальных установаў, які дзеля гэтага ня мог мець свае філязафічна асьвечанае інтэлігэнцыі, ня мог, бязумоўна, стварыць навукова закончаных філязафічных сыстэмаў. Ня гледзячы на гэта, наша народная інтэлігэнцыя вучыла заўсёды наш народ ісьці па дарозе эўрапэйскае канкрэтнае, дадатняе філязофіі. Пад уплывам гэтае навукі наш народ інстыктоўна, заўсёды дарогай канкрэтнасьці, ніколі дабравольна не здаваў гэтых свіх пазыцыяў жыда-бальшавіцкім мэсыяністам.

Прыкладам гэтага ёсьць 1918 і 1941 гады. У 1918 годзе, калі ўся вялікая Расея была ўжо ў кіпцюрох вучняў жыда Маркса, наш беларускі народ праз сваіх прадстаўнікоў аднагалосна абвесьціў сваю Народную Рэспубліку. Калі пасьля дзікая жыда-бальшавіцкая гарда заліла нашу зямельку, наш беларускі народ, дзякуючы сваёй здаровай эўрапэйскай філязофіі, увесь час вёў яўнае, ці тайнае змаганьне супроць дзікай філязофіі. Кары, ссылкі, падвалы ГПУ, растрэлы не маглі здушыць разумнае філязофіі нашага народу. Ён быў і астаўся чужым для жыда-бальшавіцкіх навукаў.

Гэта пацьвердзіў 1941 год. Наш беларускі народ цяпер адразу адчуў, што новыя спосабы жыцьця якраз адпавядаюць яго поглядам, яго спосабу думаньня, яго культуры. Ён адчуў, што цяпер можа будаваць свой лёс паводле свае філязофіі. Дзеля гэтага рашуча стануў на баку змагароў за новае жыцьцё, супроць панаваньня жыдоў. І вось за два гады, у ваенных умовах, Беларусь пакрылася густой сеткай школаў розных тыпаў, мала таго, беларусы выбудавалі амаль усюды сваю ўласную адміністрацыю, вытварылі свае ўваружаныя аддзелы, упарадкавалі сельскую гаспадарку.

Гэта ясна гаворыць аб тым, што беларускі народ мае сваю ўласную філязофію, якая павядзе яго далей па шляху сацыяльнага й нацыянальнага адраджэньня.

У. БАРАВІК.

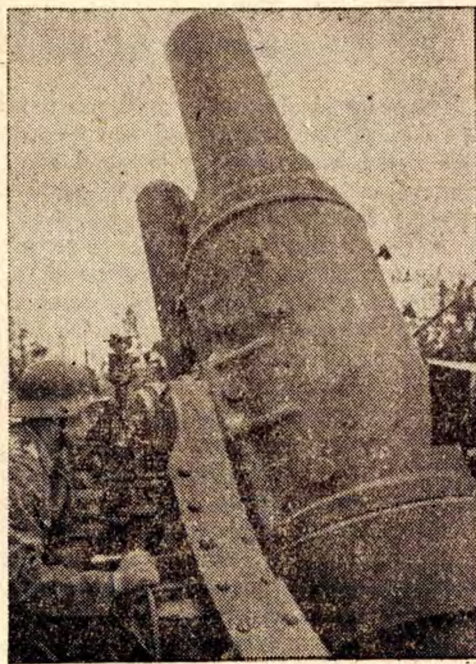
Закапаныя па галаву

Як паведамляюць з Софіі, паявіліся там зьвесткі аб варварскіх адносінах да насельніцтва ў Сырыі, якое варожа настроена да ангельцаў і распаўсюджвае тайныя весткі. Нейкі ангельскі маёр, па прозьвішчы Паркэр, які знаходзіцца ў Алепо, у мэтах нішчэньня й допытаў арыштаваных, пачаў застасоўваць страшэнныя сярэднявяковыя спосабы, каб застрашыць насельніцтва. Яго мерапрыемствы былі такія, што ён закапваў людзей па галаву ў зямлю, не даваў ім вады і хлеба. Лік ахвяраў, замучаных такім чынам, даходзіць да 100 чал. Вось вам культура і дэмакрацыя!

—o—

А што застаецца Англіі?

На нацыянальным кангрэсе рэспубліканскае партыі ў ЗША было шмат гаворана аб вялікай замежна-палітычнай дыскусыі, якая адбудзецца прыблізна за месяц. Усе магчымыя праекты, якія ў гэтым напрамку змогуць прыдацца, запісаны. Адзін з гэтых праектаў прадугледжвае, што акіяны будуць амэрыканскія. Калі-б Амэрыка перамагла, амэрыканскія вайсковыя аддзелы павінны затрымаць Ісьляндыю. Апрача таго, усюды трэба будзе падрыхтаваць новыя марскія й лятунскія стратэгічныя базы. Канада, дзяржавы сярэдняй і паўдзённай Амэрыкі будуць злучаны спэцыяльнымі пактамі з Злучанымі Штатамі Амэрыкі. Ціхі акіян будзе таксама ў руках Амэрыкі. Ён павінен стацца «сапраўды амэрыканскім морам». На Атлянтыцы вымагаецца пабудова вайсковых базаў усьцяж амэрыканскага кантынэнту і ў Афрыцы. Перадусім прадугледжвае гэты праект, што два найвялікшыя акіяны павінны знаходзіцца пад уладай ЗША. Гэты пасьляваенны плян цікавіць нас таксама адносна ангельскіх інтарэсаў. Як бачым, пляны скіраваны супроць «валадара мароў — Англіі». Якая-б партыя ў Амэрыцы не загарнула ўладу ў свае рукі, усе яны да Англіі адносяцца варожа й у кожным выпадку не дазволяць Англіі ўперад застацца валадаром мароў.

Цяжкая артылерыя нявтомна падтрымлівае акцыю пяхоты ў яе абаронных баёх над Ладажскім возерам.

Да ведама чытачоў «Новае Дарогі»

Ад № 33 «Новая Дарога» будзе стала выходзіць на 6 бачынах. У недалёкай будучыні рэдакцыя спадзяецца выдаваць газэту два разы ў тыдзень.

Рэдакцыя «Новай Дарогі»

У Панаме выкрыты загавор, скіраваны супроць ураду. Паміж шматлікімі арыштаванымі знаходзіцца былы прэзыдэнт Панамы і многа афіцэраў паліцыі.

—o—o—o—

Славацкі прэзыдэнт, Др. Ціссо, вызначыў новую дзяржаўную раду, якая складаецца з 10 сяброў. Старшынёй рады зьяўляецца колішні прэзыдэнт суду Ян Дробны.

—o—o—o—

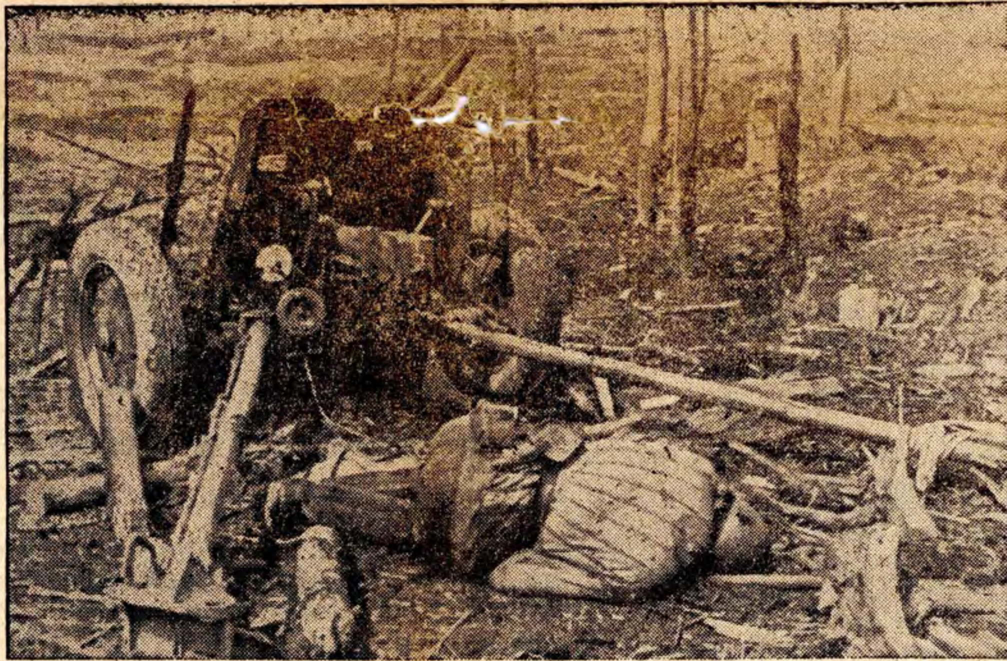
Па прычыне вялікай сьпекі ў Партугаліі выбухлі ў апошніх двёх лясныя пажары, якія выклікалі вялікія шкоды. Гэтак, напрыклад, недалёка ад Альцэнтры спалілася лясная плошча ў 500 га, а ў фабрыцы ў Лерыі агонь зьнішчыў усе запасы смалы вартасьцю ў 100.000 эскудозаў.

—o—o—o—

Аўгуст Рузвэльт прыбыў з візытай у Оттаву, сталіцу брытанскай дамініі Канады. Надбурмістр Оттавы прывітаў прэзыдэнта ЗША прамовай, у якой адзначыў, што ў далейшым супрацоўніцтве паміж брытанскімі дамініямі й ЗША ляжыць забясьпечаньне разьвіцьця і дабрабыту чалавецтва. Гаварыць умеюць прыгожа, няма што...

—o—o—o—

Паводле паведамленьняў з Рыму на Сыцылію прыбылі англя-амэрыканскія прамысловыя агэнты, каб, згодна з традыцыямі палітыкі рабунку саюзьнікаў, сканфіскаваць сыцылійскія рэзэрвы сыравіны.

Разьбітая проціtанкавая гармата бальшавікоў.

Herausgeber und Druck: Sturmverlag G.m.b.H. Zweigniederlassung Bialystok. Langgasse 16. Tel. 1020—1021.